

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DE VITA || ET MORIBVS IGNA-||TII LOIOLAE,|| QVI
SOCIETATEM IESV || fundauit, Libri III.|| Auctore Ioanne
Petro Maffeio, pres-||bytero Societatis eiusdem.|| Ex
auctoritate superiorum.||**

Maffei, Giovanni Pietro

Köln, 1585

VD16 M 110

Liber Secvndvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68259)

DE IGNA-
TII LOIOLAE VITA
ET MORIBVS.

LIBER SECVNDVS.

Aeger Hispaniam repetit.

Cap. I.

INTEREA Ignatius graui morbo partim è maximis laboribus vigilijsq; partim etiam è Parisiensis caeli grauitate contracto; vexatusq; subinde stomachi iam pridem affecti doloribus acerbissimis; post multa remedia incassum adhibita, iubetur à medicis ad patrium solum & incunabula se referre; quod vnum ad inueteratas corporis egritudines certissimum perfugium vulgo arbitrantur. Nec recusauit ille, non tam valetudinis ratione, vel desiderio

I 3 suo

suorum adductus, quàm duabus alijs & a
maxime causis: primùm, vt quibus olim illi
in regionibus, malo publico, iuuenilis ra
licentiæ ac vanitatis ipsemet specimen der
exstitisset, ibidem ad spiritualem ædifi app
cationem vicissim aliqua Christiana reb
humilitatis atque modestiæ documen ces
ta præberet; popularesque suos & ver gat
bo & exemplo ad studium pœnitentiæ fec
salutaris accenderet. deinde, vt, quoni uer
am socijs aliqua erant in Hispania vii
familiaris tricæ; eas eodem itinere atq; X
opera ipse expediret; neque per eam sto
causam illi vel auocarentur à studijs, Hi
vel recenti etiam nunc vocatione, & per
expeditionis tam arduæ, tamq; labori cry
osæ consilio, patriæ dulcedinis, ac do gn
mesticæ tentationis, qua nulla fere ple
riculosior est, aliam subire cogeretur. qu
Simul etiam, è relictis olim in Hispania co
nia socijs, cogitabat, si quem in propo br
sito constantem inueniret; secum in lo
eamdem expeditionem educere. Cæ iar
terum ne quid è suo discessu res Parisi bo
ensis caperet detrimētī, primum com co
militones ad perseuerantiam ac fidem po
paucis adhortatus, Petrum Fabrum &
&

& annis & vocatione antiquissimum, illis præposuit; cui interim obtemperarent, quem parentis ducerent loco. deinde tempus certum edixit iisdem approbantibus, quo tempore cuncti, rebus omnibus præter viaticum & necessaria scripta ex voto abdicatis, nauigaturi Hierosolymas Italiam peterent, seque iam antegressum Venetias conuenirent. Dicta profectio die est viii. Kalend. Februarij, anno M. D. XXXVII. ineunte, qua die Apostoli Pauli conuersio beata recolitur. His ita cõstitutis, anno M. D. XXXV. per Autumni tempus ipse non sine lacrymis, mutuique amoris magna significatione singulos in digressu complexus, cum vellet de more pedibus quamquam ægro corpore proficisci; coempto à socijs equo vti coactus est: breuique partim ex ipsa vctatione, locorumque mutatione, partim etiam è studiorum intermissione morbo leuatus, Pyrenæo superato Guipuzcoam prouinciam attigit. Loiolæ rerū potiebatur eo tempore, Garzia defuncto, Bertramus stirpis maximus. is de

patruī aduētū festinè premonitus ab
 qui hominē ad Aquas Augustas, quam
 hodie Baionā appellāt, in trāsitu agno-
 uerāt, extēplō, quōd regni limes latro-
 cinijs infest⁹ esset, armatos homines ad
 eū excipiēdum tuendumq; dimiserat
 atq; hos, primū Ignatius in Guipuz-
 coæ finibus, deinde etiam, quæ iam tūc
 erat fama de sanctitate viri, clericos om-
 nnes agmine composito ad oppidum
 Aspeithiam honoris causa obuios ha-
 buit. cumq; ab ijs, & ab ingenti præte-
 rea gratulantium turba deduceretur
 ad ædes paternas; ille, ut ostēderet quā-
 toperē ab eiusmodi fastu pompaq; ab-
 horreret; ut primum potuit, ex eo co-
 mitatu sese proripiēs, ad publicam ho-
 spitalem domum diuertit, victumq; ue-
 continuo emēdicare ostiatim cœpit;
 fratris filio cognatisq; frementibus,
 eamq; rem (ut fere deprauata sunt
 Christianorum quoque iudicia, & pau-
 ci ex animo crucē amplexantur) sum-
 mi dedecoris atq; ignominia loco si-
 bi ducentibus. Deinde quamquam in-
 uitis ijsdem, institit plebem Christianę
 doctrinæ rudimentis imbuere, priua-
 tif.

tisque colloquijs eos, qui ad se ventita-
 bāt, è peccatorum veterno excitare, fe-
 stis vero diebus etiam conciones habe-
 re tanta hominum frequentia, vt cum
 eos templa non caperent, in agrū pro-
 dire necessariò cogeretur, vulgoq; ar-
 bores audiendi causa conscenderent.
 Et sane operæ fructus egregius Dei be-
 neficio constitit. Complures ad virtu-
 tem ac Dei cultum à vitæ prauitate cō-
 uersi, multæ sublatae discordiæ, & odia
 inueterata restincta, contra aleatores
 lata publicè lex, pœnæque propositæ;
 institutum præterea, vt preces pro sa-
 lute quotidie funderentur eorum om-
 nium, quibus letalis noxæ piaculo ob-
 strictis, in singula momenta exitialis
 exitus immineret: itemq; vt ex Eccle-
 siæ Romanæ consuetudine, salutatio-
 nis Angelicæ signū daretur manè, me-
 ridie, & vespere. iam vero grauiam quæ-
 dam vitia, quæ nō in populum modo,
 sed etiam in sacerdotes irrepsērāt, ma-
 gna ex parte correctæ. denique morbo
 incurabili affectis, & extrema pressis
 inopia, ne vel oppido errarent, vel stra-
 ti passim in compitis cœlum misera-

bili questu cōpleret, publico sumptu
consultum. Atque hasce leges mores-
que custodiēdi, ne (quod fere fit) benè
coepta propediem obsolescerent; curā
& munus Loioleia familia, placata
postmodum Ignatio, sibi desumpsit,
qui cum in eo xenodochio aliquādiu
ita versatus esset, vt satis appareret, ip-
sum exemplo Christi Domini labori-
bus & paupertate multo magis, quàm
otio & rerum affluentia delectari; ad
extremum quotidianis propinquorū
precibus exoratus, ne cognationi aut
nihil omnino dedisse, aut etiam inimi-
citas palām denuntiasse videretur, in
paternam domum ex hospitali se tran-
stulit; ibique aliquot moratus dies, re-
stituta domestica disciplina, cunctis
ad officium ac pietatem animatis; va-
lentior multo, quàm Lutetia discesse-
rat, ad sociorum expedienda negotia
proficisci cōstituit. Atque hic nouum
ecce tibi certamen Ignatium inter &
cognatos exoritur; cum ille pauperis
habitu prorsus, & pedes iter facere de-
stinasset animo, illi contra, quoniam
quidem cum apud se diutius retinere
non

non possent, certe non nisi bene comitatum, & pecunia instructum abire permetterent. Verum certaminis denique is fuit exitus, vt Ignatius ne frustra diutius tenderet, ad viæ modicum in speciem deduci se passus, breui domum & famulos & cætera cuncta remiserit, pedibusque porro perrexit; Gallicano equo ministris valedudinariam antè relicto, quem illi deinde in Ignatij memoriam veluti sacrum & immunem ab opere, vagari in pascuis ad extremum vsque senium permisere. Ignatius igitur Nauarra primum, deinde Castella peragrata, mandatisque recentium sociorum exhaustis, de veterum statu ac voluntate cognoscere nequaquam omisit: verum illi partim exspectationis ac moræ tædio victi, partim etiam aspero virtutis itinere fatigati, in alia fere omnia dudum abierant. Ioannes tantum Gallus, ne de animi salute periclitaretur, monasticæ se addixerat vitæ. Callistus ab animorum cura, ad pecuniæ lucrum studio repente conuerso, in Indiam nauigauerat, vnde aliquan-

quan-

quanto post bene nummatus ingenti omnium admiratione qui cum antea norant, Salmanticam redijt. Cazeris cum Segouiam patriam petijisset, mollioris vitæ commodis, & domesticorū consuetudine delinitus, otio ac voluptati sese dediderat. Artiaga vero, curriculum honoris & ambitionis ingressus, & Commēdatario factus Episcopus, cum aliquandiu in eo dignitatis gradu vixisset, ad extremum ægrotus, epota per imprudentiam veneni lagūcula (cum duæ starent, altera salubris aquæ, altera sublimati, quod appellatur, medicamenti) miserabili genere leti defunctus est.

Venetias ingenti labore contendit.

Cap. II.

Ignatius ergo cum in Italiam prope-
raret, & hosce quos dixi socios tam
longe lateque dispersos in vnum redi-
gendi, atque ad pristina reuocandi cō-
silia spes nulla se ostenderet; occulta
Dei iudicia secum expendēs, fufis pro
ipforū salute ad superos precibus; Va-
lentiam venit, vbi videlicet nauē stare
para-

paratam audierat. Ibi dissuadentibus multis, ne se tali tempore mari committeret, quod præter cæteras difficultates, etiam nobilis archipirata Aenobarbus loca opportuna, & littorum flexus valida obsideret classe; nullis terroribus de sententia decessit Ignatius, & nauis prædones quidem effugit, verum tamen foedissima tempestate coorta, clauo diffracto, fuisque armamentis, cum iam de salute vectores nautæque omnino desperassent, lacera & quassata fluctibus Genuensem portum ægerime tenuit. Atque hæc tanta maris incommoda, non sane leuius terrestris itineris discrimen excepit. Cum enim solus, ignarusque regionum Ignatius per Apennini tramites Aemiliam peteret, viam ingressus initio spatiosam, sed in arctum deinde magis magisque coeuntem; studio procedendi, sensim in eas penetrauit angustias, vnde sese expedire humana ope vix posset. Primo igitur solicite vestigium facere, deinde cum neque progredi, neque iam regredi tutum esset, in exilitate salebrosa, & horrenda crepidine, torrente rapido

pido minaciter subterfluente; hæsit de-
liquantis per stupenti similis, vbi repen-
te sese tot periculis cinctum animad-
uertit. Sed ad extremū fidenter implo-
rato diuino auxilio; quod vnum reli-
quum esse videbatur, humi procubuit;
& genibus manibusque reptando, qua-
drupedis instar, ac prominentia modo
faxa, modo è faxis enata virgulta pren-
sando, tādē euasit labore, quos ad eā
diem pertulisset, omniū maximo. inde
per immensæ altitudinis inuias rupes
ac solitudines diu errabundus, cum ad
radices montiū deniq; deuenisset, om-
nia rursus offendit partim niuiū tabe,
partim etiā hybernis imbribus impe-
dita. Cumq; nihilominus vrgeret pro-
grediendi necessitas; via teterrima (&
est mollis & cretosus ager, ac semitæ
per horum temporum incuriam exi-
guo munimento, nec vllisvt olim, stra-
tæ lapidibus) cum profundo ac tenaci
limo diu multumque luctatus, ad Bo-
noniæ portas tandem aliquando per-
uenit. Atque hic, ne quid deesset ad
probandam æquitatem ac patientiam
viri, ad cæteras miseras illud etiam lu-
dibri-

dibrium accessit; vt in ipso vrbis in-
 troitu, e ponticulo in fossam, limo cœ-
 noso margine lubricante decideret, e-
 mergensque luto deformatus ac madi-
 dus, ab ijs qui tum aderant, non sine
 ioco & facetijs (vt sunt procacia in a-
 lienis malis hominum ingenia) ride-
 retur. Sed ille nimirum identidem ex-
 erceri se à patre cœlesti prudenter in-
 telligens, & in gratiarum actione persi-
 stens, Sole siccatis utcumque vestibus,
 lassitudine ac fame confectus cum vr-
 bis magnam partem frustra emendicā-
 do perambulasset, in collegium Hispa-
 nicę nationis demum exceptus, ibique
 dies aliquot clementer est habitus. In-
 de cum itinere iam facili & certo Ve-
 netias peruenisset, exacta pecunia, quā
 illi per trapezitas eadē Elisabetha Ro-
 sella benignè curauerat; interea dum
 socios è Gallia præstolatur, in varia
 pietatis opera ex instituto cœpit in-
 cumbere. Nec sane frustra: si qui-
 dem complures omnium ordinum
 homines partim Christianæ doctrinæ
 præceptionibus imbuit, partim ab im-
 pura & flagitiosa vita ad castum Dei
 timo-

timorem, studiumque virtutis eodem Deo adiuuante conuertit. Quibusdam etiam primarijs viris tum patricijs indidem, tum externis, praua animi affectione ac vitio laborantibus, non sine copioso fructu, spiritualium exercitiorum expertæ virtutis medicinam adhibuit. In ijs Didactum Guiam, & Stephanum germanos fratres è præcipua nobilitate Cantabriæ, sibi quondam Cōpluti familiariter notos, ac tum Hierosolymis redeuntes, earundem commentationum beneficio tantam ad rerum diuinarum intelligentiam, & humanarum contemptum adduxit, vt omnibus diuitijs & honoribus abdicatis, Christi consilia omnino sequi decreuerint. Atque hos imitatus est postmodum Baccalaureus Hozius, itē Hispanus, Theologiæ peritus: qui cū ad easdem commentationes peragendas valde propensus esset, verumtamen ex quibusdam iniquorū sermonibus haberet suspectam Ignatij doctrinam ac dogmata; demum se Ignatio exercendum atque colendum ita commisit, vt multos in cubiculum quo secessit, secum

secum afferret libros, quibus Ignatij dicta scriptaque ad sanctorum Patrum & Conciliorum trutinam expēderet. Sed vbi appositas ab Ignatio epulas degustauit; tantum abfuit vt in ijs veneni deprehenderit quidquam, vt etiam ardenti quodam rerum cœlestium amore inflammatus, mortalibus commodis nuntium sponte remisit, atq; vltro ad Ignatij voluntatem & vitæ rationes adhæserit. Ex Veneta vero nobilitate in primis eo secessu ac meditatione profecit Petrus Contarenus Zachariæ filius, is qui multo post, magna cum integritate ac sanctimoniam laude Paphensem Episcopatum administrauit. Sed & aliorum ex Ignatij consuetudine insignis vitæ morumq; mutatio est consecuta. Quæ quoniam nec ab obscuris hominibus, & in oculis celeberrimæ ciuitatis fiebant, breui vt alijs locis antea, sic tū Venetijs Ignatij pietas in crimen inuidiamque vocari cœpta, non ferente diabolo tantam sibi prædam è faucibus eripi: statimq; vulgatum ab eiusdem emissarijs est, Ignatium prauitatis hæreticæ semel iterum

K   que

que conuictum in Hispania, elapsum
è custodia, in Galliã profugisse; ac pro-
inde eius effigiem ab Hispanis Inquisi-
toribus ignominia causa publice con-
cremata. eundẽ Parisijs nouas res moli-
entẽ, inficientemq; perniciosæ doctri-
næ labe scholasticos; vbi delatũ suũ no-
mẽ ad sacra tribunalia odoratus fuisset
fuga præuertisse lictorũ manus, & con-
silia magistratuũ. Quas criminationes
Ignatius cum nõ modo in vulgus, ini-
quorum opera sparsas, verum etiã ad
Legatũ Apostolicum Hieronymũ Ve-
rallum, qui deinde S. R. E. Cardinalis
fuit, delatas inaudisset; non tam de sua,
quàm de sociorum existimatione soli-
citus, vltro ad Legatum adiit, et acriter
institit, vt eorum criminũ quæstio ex-
erceretur. quod ita factum, & veritate
comperta, honorifice à Legato est ab-
solutus, incumbente in eius causæ co-
gnitionem Gaspare Docto Legati asse-
cla; qui ex eo tempore Ignatium vnice
dilexit, ac sacratissimæ domui Laure-
tanæ deinde præpositus, in Societatem
vniuersam plurima egregiæ volunta-
tis officia contulit.

Vene-

*Venetias ad Ignatium socij veniunt.**Cap. III.*

DV M hæc in Italia gerit Ignatius, interim bello inter Christianos ingrauescente Reges, cum exercitu formidabili Cæsar per Insubrum & Allobrogum fines in Galliam irruperat. Ea fuit socijs Ignatij causa & profectiois maturandæ, & itineris per Thulingiam, seu Lotharingiam atque Germaniam, sane incommodo anni tempore faciendi. Igitur pecunia rebusque omnibus, præter viaticum & scripta, in Christi Domini gratiam distributis, mense Nouembri, anno circiter post discessum Ignatij, suo quisque baculo innixi pedites viam capessunt, & quidem tanta cum alacritate ac feruore spiritus, vt ne à Iacobo quidem Laine, viribus nondum è recēti morbo recuperatis, extorqueri potuit, quominus & pedibus ambularet vt reliqui, & inter ambulandum insuper inualida membra discruciaret hispido in primis & horrenti cilicio. Vestitus erat omnium, vt peregrinorum & pauperū,

K 2 nequa-

nequaquam elaboratus, & ad modestam submissionemq; compositus. pendebat è scapulis mantica ex corio, in qua sacra Biblia, & Breuiarium asseruabantur, & scripta, quæ diximus. Roliæ vero ad catholicam fidem vel inter ipsos hereticos profitendam, palàm gestabant è collo suspensa. Hospitium ingressi, primum omnium sine vllis adstantium respectu, rixi omnes generibus Deo gratias agebant; eundem in ingressu pariter sibi propitium precabantur. Sobria & frugalis erat mensa; oratio ac meditatio non solum in diuersis forijs, verum etiam in ipso itinere plurima. sacerdotibus qui tres erant, sacrificantibus, cæteri quotidie cælesti reficiebantur pane. sermo nisi de rebus diuinis aut necessarijs fere nullus. in decernendo si quid in deliberationem incidere, mira concordia: in superandis viarum difficultatibus periculisq; summa constantia & æquitas animi. Autumnales pluias tota fere Gallia pertulerunt: occurrere mox Alpes pœne obstructæ niuib;: multa fuere subinde famis, frigoris, defatigationis incommoda

moda subeunda: nihil se illis obiecit tã arduum, aut tam extimescendum, quod eorum quemquam à concepta religione, officioque deduceret. Atque hac disciplinæ pacisque custodia, cum omnibus, per quorum fines trãsierant, populis, bonus odor in Christo fuissent; cunctis non catholicis modo, sed etiã hæreticis nouum ac religiosum agmẽ magna cum approbatione mirantib⁹, ad tertium Idus Ianuarias anni M. D. XXXVII. Venetias ingenti omnium gaudio, & mutua gratulatione sospites ad Ignatium peruenerunt. Atque ubi paululum è longa contentione ac lassitudine quietis est captum; statim Hierosolymitanæ prouinciæ consilia renouãtur. primum omnium, rati gratiora superis fore sua studia; si ad ea sũmi totius Ecclesiæ Pastoris auctoritas & consensus accederet; simul atque hyems remitteret, tunc vel maxime sæua, Romam ire constituunt, & à Pontifice maximo ius tum ad sacros ordines, titulo voluntarię paupertatis; tum ad māsionem Hierosolymitanam, & prædicationem Euangelij sine vllò in-

terdicti metu suppliciter petere. Interea Venetijs ne cessarēt, atque adco vti quaedam quasi rudimenta futurae militiae ponerent; publicis valetudinarijs inter se distributis, agrotos ac pauperes omni ope adiungere instituerunt: Confessionis & Eucharistiae sacramēta gratis ministrare, qui per sacerdotium poterant: ceteri solari iacentes; afflictos mœrētesque spe caelestium bonorum erigere; adesse animam agentibus; cunctos denique ad patientiam, fidemque adhortari: nec modo spiritualibus officijs fungi certatim; sed ne vilissima quidem ac seruilia, corporibus pauperum curandis, defugere ministeria: sternerere lectulos; euerrere sordes; purgare scaphia; cadauera defunctorum rite curata humi condere; interdum pariter noctuque omnibus praesto esse tanta cum alacritate ac diligentia; ut cuncti obstupescerent, vulgatoque rumore, principes etiam viri ad spectaculum conuenirent. Quibus in officijs cum aliorum omnium, tum Xauerij, recipue caritas ac virtus enituit: Is cum in quemdam incidisset morbo Gallico

mi-

misere deformatum, atq; ad eius aspectum exhorruisset; vt ea re infringi ac debilitari sensit caritatem in proximū, ita repente in semetipsum excanduit egregius Christi miles, vt manantem saniem ex vlceribus purulentis (cuius rei vel mentionem aures delicatæ refugiant) obfirmato animo, semel iterumque non dubitarit exfugere. quare non modo se ipsum in præsentia præclare vicit, sed etiam in omne tempus propriam quamdam atque perpetuam in elephantiacos atque vlcerosos clementiam & misericordiam est consecutus: quam deinde, vbicumque terrarum fuit, quotiescumque se dedit occasio, diligenter exercuit. Quidam etiam è sociorū numero, pauperem lepratoto corpore coopertum, cum præfectus nosocomij non admitteret, in suum lectum accepit ipse: cūque mane surrexisset cunctis ingemiscientibus eadem ipse quoq; morbi foeditate correptus; postridie nō sine miraculo prorsus illæsus atq; intactus apparuit. Hæc & alia eiusmodi veræ pietatis & officij documēta cum in ea vrbe

K 4 dedif.

dedissent (quorum ibi grata in multos
 annos deinde memoria viguit) appe-
 tente iam Vere, vti condixerant, Ro-
 mam cuncti fere præter Ignatium, di-
 scessere. Ipse tum ad parta in Domino
 retinenda, tum ad expedienda quæ ad
 nauigationem pertinerent, ibidem in-
 terca substitit. Atque illi quidem eadē
 fere disciplina, quam suprâ diximus,
 iisdemque imbrium difficultatibus, in-
 ter ingressi: ad superiorem parcimoni-
 am ac frugalitatem illud etiam addide-
 re, vt neque vlllo prorsus viatico, diui-
 nâ tantum prouidentia bonitatisque
 fiducia, Romam vsque contenderent.
 & quia tum Cincerialium, seu Quadra-
 gesimæ tempus erat; quotidie, quam-
 quam intantis laboribus, ritu Catholi-
 co ieiunarent. Nec sane defuit illis &
 exercendæ spei, & Christi Domini in-
 opiam ac perseuerantiam aliqua saltē
 ex parte imitandi materies: acciditque
 aliquando, vt cum panis duntaxat fru-
 stulum singuli mane sumpsissent, im-
 bre densissimo stagnantibus latē cam-
 pis, vt alicubi pectore tenus aqua per-
 tingeret, nullo præterea cibo, millia
 pas-

passuum ferme triginta nudis pedibus vno die peregerint, & quidem incredibili non modo tranquillitate animi, sed etiam hilaritate psallentes. Diuersorij vero cum propter inopiam excluderentur, & ad publica xenodochia de more confugerent, quamuis oppido lassii, tamen ijs quæ supra diximus, caritatis muneribus fungebantur: seq; ipsi domare ac vincere magis magisque nitebantur in dies. Sane Rauennæ quidam ex ijs cum hospitalis lectuli sordes, ac manantia tæbe stragula nauisabundus vitasset; quæ prima deinde occasio data est suimet puniendi, nõ pretermisit. In pago nescio quo pauper phthiriasi consumptus è vita migrauerat. cum in eum pagum nostri venissent, distributisque cubilibus nullum iam superesset, nisi quod phthiriacum fouerat, Pater ille amissam nuper palmam recuperare vehementer exoptans, nudus illico per summum animi ardorem eisdem subiit lodices, ibique sese eisdem versans, cum ingentes animalium greges ea tota pauisset nocte; ad sudorem vsque defatigatus, non leues ab se

prioris fastidij ac deliciarū poenas exegit. Denique sanctam Urbem ingressi, vt sacra Apostolorum limina, & præcipuæ religionis templa caste obierūt, à Petro Ortizio Hispano Cæsaris procuratore ad Pontificem Maximum introducuntur. Is erat eo tempore Paulus III. è gente Farnesia, cuius nomini plurimum vtique nostra Societas debet. Consueueat autem super mensam non fabulatores aut mimos inducere, sed præstantes philosophos atque Theologos; & ipsemet, veritatis indagandæ atque illustrandę causa ponere, de quo inter se disputarent. ea erat grauissimi senis & prudentissimi Principis oblectatio. Ad has ergo disputationes post pedum oscula Patres adhibiti, cum egregium qua Christianæ humilitatis atq; modestiæ, qua eruditionis & ingenij specimen præbuisserent; non modo quæ volebant de sacerdotio, deque Hierosolymitana prouincia, libèti atque approbante Pontifice impetrarūt, sed insuper pecunia ab eodem instructi, & fausta cū prece dimissi sunt. Ad quam deinde pecuniam cum è nationis

nis maxime Hispanicæ collatione accessisset, quod aureorum amplius ducentorum summam expleret; socij ne quid ex eo viatico præterquã in vsum votiux navigationis attingerent, apud mensarios pecunia omni deposita, & Romæ victum emendicantes, admirabile dedere spectaculum ijs qui coram Pontifice differentes illos audierant: & deinde quemadmodum venerant, sic Venetias prorsus egentes ac vacui reuerterunt.

Sacris initiatur Ignatius: & de rebus ab eodem & socijs in Venetia ditione gestis. Cap. IV.

POST hæc, diligenti adhibita præparatione, cum ad eiusdem Legati Veralli pedes perpetuæ paupertatis & castimonix nuncupassent vota, diuini amoris igne succensi, mirante ac maiorem in modum approbante populo sese denuò ad præstinis illos labores & assidua pauperû ministeria retulerunt. Deinde in exitu mensis Iunij D. Ioannis Baptistæ die natali, Ignatius & reliqui laici per omnes ordinum
gra

gradus ad apicem sacerdotij ab Arbēsi Episcopo euecti sunt, tanta non modo ipsorum, sed etiam Episcopi laetitia & animi voluptate, vt sese inter eiusmodi cæremonias nihil vniquā simile sensisse affirmaret. Interea Patribus neque in eam diem vlla fuerat in Palæstinam transmittendi facultas; & eo ipso tempore cum graue bellum ex foedere Christianorum principum, Venetos inter & Solymanum Turcam exarsisset, sublato repente commercio, omnis non modo peregrinorum, sed etiā institorum nauigatio conqueuit. vt satis appareat, cæleste numen iratum genitibus iis, quæ creditum sibi regnū Dei per summum olim scelus negligentiamque amisere; Apostolicum hunc, deuotumque sibi manipulum, in alias longe nationes atque prouincias iustitiam ante iudicio destinasse. Itaque propter eam quam dixi causam, spe traiciendi sublata, quamquā voti religione soluti videri propemodum poterant, tamē ne quis omnino scrupulus animis insideret, finem anni vertentis, vti Parisijs antè decreuerant, prorsus

fus

sus exspectare, seque interim tum ad sa-
 cerdotij primitias diuinæ maiestati li-
 bandas omni diligentia comparare; tū
 eriam post multā precationem & absti-
 nentiam, proximis operam ex inslitu-
 to nauare constituunt. Id quo liberius
 atque commodius facerent; ex tantæ
 vrbs celebritate ac frequentia, in fini-
 tima eiusdem ditionis oppida aliō at-
 que aliō recepere sese: vt si forte (quod
 tamen in præsentia vix fieri poterat)
 bello sedato præter opinionem transi-
 tus patuisset, è propinquo Venetias cū-
 cti simul accurrerent. Franciscus ergo
 Xauerius, & Salmeron, ad montē Cel-
 sum (id vico nomen ab vrbe Patauio
 millibus passuum fere X V.) secessere,
 Ioannes Codurius, & Hozius, Taruifi-
 um; Claudius Iaius, & Simon Roderi-
 cus Bassanum, oppidum agri Patauini;
 Paschasius & Bobadilla, Veronam; I-
 gnatius vero, Faber, & Laines, cum Vi-
 cetiam perijssēt, hanc vitæ rationem
 iniere: Erat extra urbem domuncula
 ruinosa & deserta, nullis foribus aut fe-
 nestrarū obicibus, vento cui libet per-
 uia. id sibi diuersorium, ne cui molesti
 am

am exhiberent, atq; vt ab vrbanō stre-
 pitu remoti liberius vni Deo vacarēt,
 memores insuper stabuli, quod Regē
 ipsum angelorum nostra causa nascentem
 olim exceperat, vnanimis delegerunt,
 quotidianis muneribus ita inter se
 distributis; vt vnus ad custodiam di-
 nerforij, & paucula vict⁹ ministeria re-
 maneret (qui ferme erat Ignati⁹, quōd
 propter nimiam lacrymarum copiam
 grauius ex oculis laboraret) reliqui
 duo urbem ingressi, cibum in singulos
 dies emendicarent: quod ab ea functi-
 one superesset otij, totum id omnes
 caelestium rerum contemplationi &
 praedicationi tribuerent. In hoc vitæ
 genere cum quadraginta iam dies nō
 minori caelestium donorum copia, &
 animorum voluptate, quàm corpo-
 rum vexatione, & carnis incommodo
 perstitissent, quanto nimirum spatio
 temporis, Christum ipsum Dominū
 ac magistrum, ante quàm turbe sese
 committeret, abstinuisset cibo, & in e-
 remo cum bestiis latitasse meminerāt;
 ad eos reuifendos Taruisio repēte Co-
 durius affuit, cuius accessu lati, cū spiri-
 tus

stretis vehementiam ex ea solitudine, assiduitate precandi, ieiunijsque concepta diutius cohibere non possent; ad Christi gloriam ex umbra in arenam prodire, & quæ diuinitus acceperant bona, cum proximis communicare constituent. Nec mora: Vicetiam ingressi, descriptis inter se celeberrimis oppidi partibus; eadem omnes hora de rebus diuinis ad populum dicere incipiunt, nullo prorsus aut loci apparatu, aut pompa verborum. In triuijs, plateisve, prout cuique locus obtigerat, desumpto ex aliqua forte officina scamno pro suggestu utebatur. populum elata voce, & in gyrum acto supra verticem pileo, ad concionem inuitabant. sermo, vt peregrinorum & hospitem, ex varijs linguis fere mistus, ac minime proprius. Verumtamen is erat orationis impetus, adeo graues ac veræ sententiæ, tanta in omni gestu atq; habitu pietas, deniq; is ardor in oculis emicabat, vt peritissimus quisq; rerum aestimator hos demum esse Christianos concionatores, germanosq; præcones Euangelij dictitaret: multi etiã qui rei nouitate
ille

illecti cum cæteris initio per iocum
sciniamque ludibundi confluxerant
prudentissimis eorum præceptis, & d
cendi gravitate permoti, deposita pa
latim petulantia lōge alij quàm aeco
ferant, dimissa concione recederent.
Quòd si quis deinde seorsum ad Pa
tres adiret, veritatis & officij studio
fior; hunc vero humanissime accepti
pro ipsius ingenio priuatis institutio
nibus ad omnem virtutem ac religio
nem informabāt. Illud vero præcipue
rem adiuuabat, quòd neq; inanes pla
fus, vt diximus, fucata oratione caper
rent; neque inter ipsam concionem
aut vbi peroratum esset, quamquam
in summa rerū omnium inopia, quid
quā à circumfusa multitudine vel pe
terent ipsi, vel etiam vltro delatum ac
ciperent. breuique constare cœpit, pa
pere tecto ciboque contentos, & ab o
mni auaritia & vanitate abhorrentes
non aures populi scalpere, sed vulner
bus omni ratione mederi; nec suum
potitis, quàm Dei proximorumq; ne
gotium agere. Atq; haud sane dissimil
lis fuit cæterorū Patrum in sua cuiusq;

pro

prouincia probitas & industria; vt etiã
 aliqui ex magnis laboribus & incom-
 modis extremum adierint vitæ discrimen.
 Neque ita multo post, cum euo-
 cati ab Ignatio, vt de rebus communi-
 bus agerent, cuncti Vicetiam cõuenif-
 sent; tanta animorum inclinatio, ac be-
 neuolentia populi Vicetini erga pere-
 grinis apparuit, vt qua nuper in vrbe,
 tribus dumtaxat, cibarij panis, ac fere
 mucidi, quotidiana vix circuitione
 colligebatur quod satis esset ad vitam
 ægerrime tolerandam; in eadem, ipsis
 iam vndecim, ex voluntarijs ciuium e-
 leemosynis omnia ad victum cultum-
 que necessaria large ac benigne suppe-
 terent. Ibidem igitur primas diuinæ
 maiestati hostias immolauere noui sa-
 cerdotes, vno Ignatio excepto, quippe
 qui ad se comparandũ amplius adhuc
 tẽporis sibi sumpserat, & Romę postea
 sacrificãdi fecit initium ad ipsum Pre-
 sepe & incunabula Christi Domini,
 quæ in æde sacratissima beatæ M A-
 RIAE ad Niues religiose coluntur.

L

Ignat

*Ignatio Romam appropinquanti Christus
apparet: & unde Societati IESV no-
men inditum fuerit.*

Cap. V.

ET quoniam expeditioni transma-
rinae praefinitum anni spatium e-
rat in exitu; & infestum adhuc classibus
mare; quid proinde agendum e-
set, Patres inter se deliberant: nec dubi-
um fuit, quin, uti Lutetiae voverant, cu-
m sese ad fidei Catholicae propagatio-
nem, & animarum auxilium, Sedis A-
postolice cultui, & Romani Pontificis
obsequio manciparent. Cuius officii
procuratio (quoniam satis id esse vide-
batur) Ignatio, & duobus primarijs pa-
tribus Fabro & Laini mandata est; Ro-
mam adirent, & (quod bene verteret)
Christi Vicario haec sociorum studia
ac vota quamprimum exponerent. In-
terea reliqui, ne conceptus e diuturna
meditatione & sacrificijs feruor ac spi-
ritus evanesceret, non modo se ipsi di-
ligentissime custodire, sed etiam pra-
fidij diuini fiducia proximis omni ra-
tione opitulari decernunt. ac praecipua
is vrbibus inter se descriptis, praesertim
in

in quibus litterarum studia florere, & frequentissimam iuuentutem versari cognouerant; Codurius Hoziusq; Patavium, Rodericus & Iaius Ferrariam, Xauerius & Bobadilla Bononiam, Paschasi^o & Saimeron Senas profecti; eadem ferme ratione, quam paulo ante Vicetia^e adhibitā diximus, & priuatim & publice cum hominibus agere, eosque è letali flagitiorum veterno excitare, atq; ad cōtemptum rerum mortalium, & cogitationem futuri sæculi omni conatu atq; artificio impellere atq; adhortari cœperunt. Cumq; ipsa nouitate rei omnium in se oculos atq; orientiffent, paucis mensibus, Deo adspirante, non modo id effecere quod maxime optabant, vt magni animorum motus, & insignes ad Christum cōuersiones existerent; sed etiam, quod minime laborabant, vt ipsorum nomen ac fama Italiam fere totam ingenti cum admurmuratione peruaderet. At Ignatius Romam duobus, quos dixi comitibus recta contendens, & ab eorū altero quotidie corpus Christi religiose casteque suscipiens; M A R I A virgi-

ne potissimum præside, atque adiutrice, sese ad sacrum suo tempore faciendū, ac multa pro Christi nomine subeunda, dies noctesque simul intenta quadā animi cura, simul inæstimabili spiritus dulcedine, & noua diuini luminis copia præparabat. Etenim ex quo primū Hierosolymis rediens ad litterarū studia in Christi gratiā animum adiecerat, de rerū cælestiū contemplatione, ut diximus, non sine magna difficultate remiserat multum, seque ipse Domini caritate, spirituali consolationi deliciisque spōte subduxerat. Sed studiorum exacto curriculo, deinceps & Venetijs, & in Vicetino secessu, & in hoc de quo dicebamus itinere, tam crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eadem scilicet Virgine fauente percepit, ut in antiquum statum illum Minoreffanum (quē postea ob singularem & eximiam illius temporis in se Dei benignitatē religioso ioco primitiuam suam Ecclesiam appellare consueuerat) non solum ex integro, sed etiam cū scœnore sibi restitutus esse videretur. Sed præter cætera, quæ quòd mor-

mortalem naturam exsuperant, verbis
 exsequi difficillimum est; quo die Ro-
 mam accessit, res ei contigit vel ad me-
 moriam posteritatis insignis, vel ad cō-
 firmandum in proposito Ignatium cæ-
 terosque haud mediocriter efficax. Et-
 enim orandi causa non longe ab Vrbe
 templum ingresso, qualia passim im-
 posita militari viæ cernuntur, statimq̄;
 vt sæpe solebat, abstracto à sensibus, at-
 que alta quadam animi contemplatio-
 ne defixo, clarissima in luce per speciē
 illi sese Deus Pater ostendit, IESV fi-
 lio baiulanti crucem, & crudelissimis
 affecto supplicijs, præsentem Ignatiū,
 sociosque commendans; quos ille cū
 in fidem ac patrocinium libentissime
 recepisset, ad Ignatium placido & sere-
 no vultu conuersus, hæc ipsa effari ver-
 ba dignatus est: *EGO VOBIS ROMAE
 PROPITIUS ERO.* Quo tanto tamque
 diuino solatio mirum in modū erect⁹
 & confirmatus Ignatius, ac socios de-
 inde compellans: *Quid nobis, ait, Romæ
 futurum sit, fratres, in crucem ne, an in ro-
 tam agi nos velit Deus, ignoro. vnum scio,
 quidquid eueniat, IESVM Christum nobis*

L 3 pro-

propitium fore. ac simul totius visionis ordinem exposuit. Quæ res non in presentia tantum illos insolita quadam lætitia & voluptate perfudit, sed etiam in posterum contra omnes difficultates atque pericula magnopere corroboravit, ac munijt: atq; id ipsum vel in primis fuit causæ, cur Ignatius confirmatæ postmodum Societati salutare potissimum IESV nomen indiderit. quæ tamen deinde verbo scriptoque minimam vocare solitus est; quod reliquis religiosorum familijs (quas item societates IESV licet optimo iure appellare) cunctis omnino tum de splendore, tum de antiquitate concederet.

*Ignatius Romæ Christianæ rei dat operam
in Casinati monte animam Hozij cæ-
lum intrantem videt.*

Cap. VI.

Igitur tam secunda numinis voluntate, tamque liberali promisso mirum in modum læti, sic tamen ut non sine mysterio Christum Dominum Crucifixi maxime habitu apparuisse apud se reputarent, cum gratiarum actione ac prece

prece sanctam Urbem ingressi, nihil antiquius habuere, quàm vt viatici nomine sibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem nauigationis cōsilia in irritum cecidissent, prorsus ad nummum ijsdem à quibus acceperant, redderent: quæ, vtpote sacra, in alios pietatis vsus & opera expendere-
 tur. Deinde, quemadmodum antè conuenerat, suam & reliquorum operam Pontifici Maximo in Apostolicis præcipue functionibus, citra honoris titulos, & dignitatis insignia, detulere. Neque aspernatus est pia Patrum studia Christi Vicarius: atque in præsentia, donec eiusmodi aliqua sese offerret occasio, iussi Faber & Laines in almo Sapientiæ Gymnasio sacras litteras profiteri. quo munere dum alter in Biblijs explicandis, alter in scholastica Theologia, vt appellant, pari cum eruditionis ac pietatis laude perfunguntur, atque etiam sæpe coram ipso Pontifice de grauibus rerum diuinarum quæstionibus disputant; interim Ignatius proximorum saluti de more operam nauabat cum alijs artibus, tum

verò spiritualibus præsertim exercita-
tionibus, quippe ad curandas perturba-
tiones admodum efficaci, virtutisque
iam pridem expertæ remedio ; quibus
ille per eos dies, præter cæteram turbā,
infignes aliquot viros diligenter exco-
luit. in ijs Gasparem Contarenum Car-
dinalem, grauiissimum Senatorem, eū-
demque temporibus illis (quod eius
varia monimenta præclare testantur)
ingenij & doctrinæ facile principem.
Is, Ignatij prudentia & consuetudine
vsque adeo captus est, tantumque eius
præceptis consilijque profecit, vt qua-
lem dudum optauerat animi regendi
moderandi que magistrum, denique sese
Dei beneficio nactum esse affirmaret.
idemque tradita sibi Exercitia (quod
exemplum apud heredes hodieque af-
seruari perhibent) sua ipse manu per-
quam accurate descripsit. Hunc imita-
tus Cæsaris procurator (de quo supra
dictum est) Petrus Ortizius Theologiæ
doctor insignis, easdem exercitationes
ad Christi Domini gloriam, & suam sa-
lutem omnino experiri constituit. Id
quo liberius simul & fructuosius face-

ret,

ret, procuratione interim vicarijs delegata, cum paucis quotidianæ vitæ ministris, & Ignatio præceptore in montem Casinatem secessit, quo in monte antiquissimum & nobilissimum cernitur sancti Benedicti cœnobium. Ibi, remotis arbitris, maxima diligentia dies ipsos quadraginta piæ meditationi ex Ignatij præscripto vacavit; idque rãto cum animi fructu, tantaque accessione virtutis, vt quamquam Christianã philosophiã multo ante professus, tamen se tum demum vere Philosophari cœpisse fateretur. ac parum abfuit, quin grandis iam natu vir, & Imperatoris legatus, illico mortalibus rebus abiectis magno animo sese ad laboriosum Ignatij vitæ genus adiungeret. sed cum id neque per ætatem liceret, neque per suscepta negotia; certè quod proximum fuit, egregie præstitit, vt & sanctimonix ac pietatis exemplo in posterũ sui ordinis hominibus præluceret, & Societatem deinde nostram quibuscumque posset rebus, perquam studiose ornaret, atque defenderet. Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis, quæ

quæ Ignatio in illa Casinati commora-
 tione diuinitus accidit. Dum enim pro
 salute Baccalaurei Hozij, quem graui-
 ter ægrotare cognouerat, Domino sup-
 plicaret, repente vidit in spiritu (quod
 ipsum ibidē D. Benedicto fertur olim
 in obitu Germani Episcopi contigisse)
 animam socij luce clarissima radian-
 tem, deducentibus angelis in sublime
 ferri, atque ipsa demum coeli beatissi-
 ma regna conscendere. eidemq; Igna-
 tio, paulo post, cum ad aram sacrificata-
 turus accederet, in ipso Missæ introi-
 tu, Sanctis omnibus rite appellandis, lu-
 cidissimum cœlestium agmen subitè
 apparuit, sic, vt in ijs Hoziiū eximio ful-
 gore micantem sine vlla dubitatione
 dignosceret. Qua ex vtraq; visione tā-
 to est gaudio delibutus, vt multos dies
 præ dulcedine lacrymis tēperare ne-
 quierit. Huic Hozio Patauiū (vt dixi-
 mus) prouincia nuper obtigerat. vbi
 dum in officio, singulari cū industria
 & fide versatur, ex ipsa rei nouitate su-
 spectus, & cōiectus in carcerem ab An-
 tistite Patauino, moxq; ab eodem di-
 missus perhonorifice fuerat. cumque
 acri-

acrius denuo in proximorum salutē
incubuiſſet, è magnis diurnis noctur-
nisque laboribus letali morbo corre-
ptus, ex hac vita migrauerat, cum alijs
miræ cuiusdam ſanctimonix relictis
indicijs, tum verò quòd qui ante obi-
tum ſubniger fuiſſet, ac vultu deformi-
or, in eiſdem demortui facie tantus
repente nitor ac venuſtas apparuit, vt
eo ſpectaculo Codurius conſors pro-
uincia animum exſaturare, & præ lati-
tia fletum cohibere nō poſſet. Huius i-
gitur tam felici exitu maiorem in mo-
dum grauiſus Ignatius, è Caſinate Ro-
mam vna cum Ortizio peracta cōmē-
tatione regrediens; obuium habuit in
itinere Franciſcum Stratam Hispanū,
præclaræ indolis iuuenem, ſibi antea
non ignotum: qui cum è cuiusdā prin-
cipis viri familia, pertæſus aulicæ vitæ,
militandi cauſa Neapolim peteret, v-
no Ignatij congreſſu atque ſermone
(quæ hominis erat in dicendo vis) à ſæ-
culi ſtipendijs ad Chriſti vexilla facili
negotio traduci ſe paſſus eſt: ac varijs
deinde locis, eiſdem Ignatij miſſu, &
Societati noſtræ, & rei Chriſtianæ vni-
uer-

uersa concionator egregius haud mediocriter profuit. Hoc igitur auctus cōmilitone Romā Ignatius reuertit : ad quem deinceps aliquot etiam alij rebꝝ gerendis idonei diuino impulsu paucis diebus adiuncti sunt.

Romam Patres vniuersi conueniunt: veterem plebis erudiendae morem, & frequentem usum Confessionis & Eucharistiae restituant.

Cap. VII.

QVAE dum ardens Christi amore diligenter agit Ignatius, interim Patres ceteri sua quisque provincia bene gesta, Romam (vti decreuerant) circa mediam Quadragesimā conuenere. Is fuit annus post Christum natum M. D. XXXVIII. Tecto recepti sunt à Quirino Guarzonio ciue Romano, ad villam Minimorum fratrum cœnobio proximam. Ibi in summa omnes egestate precario victitantes, communi consilio ad rem Christianam pro viribus adiuuandam aggressi, permissuq; Antistitiū varia Urbis templa sortiti, concionibus primum ciuitatem ad omne

mne officium atque virtutem vehemē-
 ter accendere; deinde etiam veteri Ec-
 clesie instituto plebem puerosq; Chri-
 stiana catechesi (quæ iamdiu obsoleue-
 rat) vicatim erudire institerunt. Ac li-
 cēt pijs eorum studijs demōn omni co-
 natu se opponeret; tamen partim exē-
 plo vitæ, partim assiduitate diceñdi
 hortandiq; cum alia multa propedi-
 em assecuti sunt, tum verō præcipue,
 vt sacræ Cōfessionis & Eucharistiæ fre-
 quens vsus (quo nihil est humano ge-
 neri salutaris) diaboli fraude iam pri-
 dem extinctus, magno utique Christi-
 anæ Reip. commodo in principe magi-
 straq; orbis terrarum Ecclesia reuiu-
 sceret. ex quo deinde paulatim effectū
 est, iisdem scilicet adiutoribus, non so-
 lum vt in Italia, Gallia, Hispania, cate-
 risq; Catholicis Europæ regionibus,
 verum etiam vt in ipsa India, atq; ad-
 eo in vltimis terris, vbi paulo ante fe-
 rales dæmonū dapes, & nefaria sacra vi-
 guerant, iā nunc, ingenti bonorū gau-
 dio, per pœnitentiæ sacramentum fre-
 quenter elutis animi sordibus, diuina
 passim conuiuia celebrentur.

Falsis

Falsis criminibus circumuenitur Ignatius, & absoluitur.

Cap. VIII.

QVAE nimirum satanas futura praefugiens, ipsis rerum initijs per se suosque satellites obuiam ire non distulit. Augustinus quidam erat ex Eremitana familia concionator; prorsus indignus eo nomine atque ordine. Is Lutheri impij sectator occultus, per ambages idēdem pernicioſa dogmata spargebat è pulpito; ac miris artibus auditores à recta in Deum fide atque à Romani Pontificis auctoritate sensim abducere conabatur. Id autem eò fidētius, quòd per eos fortē dies Pontifex aberat, maximis de rebus, quæ ad salutem Ecclesiæ pertinebant, in fines Galliae Narbonensis, Nicæam vsque profectus. Hanc rem odorati è Patribus quidam, ne ad perniciem animorum latius manaret; communi consilio totam ipsi cognoscere atque inuestigare non dubitant; ad eum concionatorem audiendum cum cætera multitudine semel iterumque conueniunt; quæ ratio

tio
rati
ve
ter
dia
lup
tis
pri
tim
del
inc
bis
do
qu
fic
tos
tur
gat
pr
car
tra
ta
m
da
do
sti
ho

ta
tura
s per
non
ex E.
orfus
e. Is
per
ma-
ibus
ue à
sim
fidē-
rifex
alu-
Gal-
pro-
bus
um
to-
are
em
ine
ra-
tio

tio disputandi fit, qui scopus totius o-
rationis, diligenter attendunt. neque
vero, peritos dogmatum quæ per id
tempus in controuersiam vocabantur,
diabolici ministri fefellit astus, ac latēs
lupi sub ouis pelle rapacitas. Itaque sa-
tis iam comperta atque explorata re,
primum ex Euangelij præceptis priua-
tim ad hominem ad eunt; quid ad se
delatum, quid auribus ipsimet suis de-
inde perceperint, ijs potissimum ver-
bis exponūt, quibus nō de populi mo-
do salute sese, verumetiam de ipsius,
qui populum pestifera contagione in-
ficeret, pro Christiana caritate solici-
tos esse demonstrant, rogant, hortan-
tur, denuntiant, praua dogmata corri-
gat, ambigue dicta, quæque ad contem-
ptum Sedis Apostolicæ, & Ecclesiasti-
carum traditionum ac rituum facile
trahi possint, ad Conciliorum decre-
ta, normamque sinceræ fidei quàm pri-
mum interpretetur: vtique à deprauā-
da Romana ciuitate, atque à perturbā-
do ipso veritatis fonte in posterum ab-
stineat. Ille (qui fastus hæreticorū est)
homines nimirum idiotas ex habitu
ratus,

ratus, eorum dicta primo elcuare & eludere; deinde vbi se varijs vrgeri ac premi argumentis & rationibus vidit, versante animum simul ira metuque, pauca praefatus quae ad occultandam in praesentia improbitatem valerent; cum inanibus promissis Dei famulos ab se dimisit. Deinde vt se a timore collegit; diabolicis actus furijs, & amicorum opibus fretus, quos ille sibi multos potentisque parauerat, ad institutam agendi consuetudinem pari scelere atque impudentia redijt. Quod vbi sensere Patres, in re tam atroci, tamque periculosa nequaquam lenibus rati opus esse remedijs; consilium cepere dignum hominibus diuinæ gloriæ studiosis, dignum sacrae Theologiae doctoribus; vt improbi concionatoris mendacia palam, & ex superiore loco suis ipsi concionibus refutarent. Id ergo cum facere instituissent, bonis maiorem in modum approbantibus; cognita re Lutherianus vehementer excanduit; vocatisque ad se confestim amicis, rabiem doloremque suum impertijt, etiam atque etiam obtestans, ne tantam ac tam insignem iniu-

iniur
& eac
nia, &
moti
socie
tere:
proc
Prim
ibu
mni
in Hi
nupe
bri fl
iudic
iuuer
cont
quea
doqu
re, v
mam
lient
alia i
ritati
missa
uidia
duxe
noro

iniuriam inultam esse paterentur. Illi
 & eadem laborantes opinionum infa-
 nia, & magistri ignominia valde com-
 moti, facta conspiratione, Ignatium &
 socios omni dolo per fas ac nefas euer-
 tere: nec modo fama, sed etiam, si res
 procedat, vita spoliare constituunt.
 Primum igitur tota Vrbe fictis crimi-
 nibus dissipant, Ignatium sociosq; o-
 mni scelerum genere coopertos, tum
 in Hispania, tum in Gallia, quin etiam
 nuper Venetijs falsæ religionis, & pro-
 bri flagitijque damnatos; & elapsos è
 iudicum manibus, ad corrumpendam
 iuventutem, specie pietatis Rómam se-
 contulisse; ibi, quod bonis artibus ne-
 queant, id, alios criminando accusan-
 doque, per summam iniuriam quære-
 re, vt sibi apud imperitum vulgus fa-
 mam sanctitatis eruditionisque conci-
 lient. Cum aures nacti secundas, hæc &
 alia id gen^o quàm appositissime ad ve-
 ritatis imaginem, & per se ipsi, & per e-
 missarios oppido sererent; tantã in in-
 iudiam & odium breui seruos Dei ad-
 duxerunt, vt eos multi iam quasi faci-
 norosos ac fugitiuos horrerent; ipso-
 rumq;

M rumq;

rumque congressum & consuetudinē
 vulgo refugerent. Cumque iam res
 sententia flueret, latī successu aduersa-
 rij, præterea promissis ingentibus oner-
 rant subornātque, qui iisdem fere no-
 minibus, quæ sparsa in vulgus fuerant,
 apud Urbis Præfectum infontes accu-
 set. Has verò partes inexpiabili scele-
 re sibi de sumpsit Michael Hispanus
 quidam, qui iam ante Parsijs in Ignati-
 um debacchatus, ac deinde singulari-
 bus ab eodem Ignatio lucrandi fratris
 mirabiliter cupido prouocatus officijs,
 egregiam viri beneficentiam (vt fo-
 re fit) minime vulgari perfidia atque
 impietate rependit; atque vt Ignatium
 & socios familiariter nouerat, confi-
 ctis quàm maxime ad similitudinē ve-
 ri criminibus, apud Præfectum famam
 magnam in suspensionem cunctos ad-
 duxit. Omnino res erat insigni infam-
 ia; nec modò in Vrbe vulgi sermoni-
 bus terebatur, sed apud exteras quoque
 nationes atque prouincias aduersario-
 rum nuntijs ac litteris percrebuerat, I-
 gnatianos cum suo capite, deniq; ma-
 nifestorum scelerum, hæresisq; conu-
 ctos

ctos teneri: videlicet, vt quas noxij varijs locis effugissent pœnas, eas iusto Dei iudicio Romæ in celeberrimo totius orbis terræ theatro perfoluerent. Interea Ignatius totius machinationis nequaquam ignarus; fretusque tum præclaro conscientiaë testimonio, tum etiam Christi promissis, qui se illi Romæ propitium sponderat fore; omnes inimicorum impetus, totamq; belli procellâ inuicto animo sustinebat; Deumque vnâ cum socijs pro aduersariorum salute precabatur assidue. Iam que causæ dicendæ tempus appropinquabat; cum incidit in eius manus epistola, quam antea Michael, recentibus quibusdam Ignatij meritis delinitus (quippe vel ferrea pectora interdum patientia & caritate flectuntur) adamicum nescio quem summa cum Ignatij & sociorum laude perscripserat. Ea videlicet epistola, delatoris causam iugulauit. namque vbi iudicij aduenit dies; citato ad tribunal Ignatio, multa in eius vitam ac mores improbè mentitus est Michael, ad quæ cum Ignatius admodum sedatè respondisset,

M 2   set,

set, prolata ad extremū epistola ac recitata, institit ab aduersario quærere, nūquid earum rerum meminisset? nūquid chirographum agnosceret? Tum illi re inopinata perculsus, victusque conscientia, repente pallefcere, titubare, fignido sudore perfluere. quod ubi animaduertit Præfectus (is erat Benedictus Conuersinus, vir prudens, & in causis cognoscendis apprime versatus) confestim suspicatus coitionem ac dolum data opera Michaellem diligenter interrogat: cumque non obscuris vestigijs ad ipsa fraudis cubilia peruenisset seuerum calumniæ vindicem sese præbuit: ac multis verbis increpitum calumniatorem (quamquam Ignatio pro ipsius periculo deprecante) insuper multauit exilio. Post hæc Ignatius flagitare & vrgeri, vt duo conspirationis nefariæ principes, quorum alter Mudarra, alter Barreria vocabatur, Hispaniam ambo, quæ priuatim in circulis coetibusque iactarant, eadem coram Præfecto palàm ac legitime exponerent, vt sibi diluendi crimina, & se sociosque purgandi copia fieret. Misso igitur via

tore,

tore, vadimonium obire coguntur. At illi, veteratores & callidi, & cum in foro iudicijsque diu multumque versati; tum etiam recenti Michaelis malo facti cautiore, ubi ad tribunal adfuerit, per summam dissimulationem se de Ignatio ac socijs & sentire quam optime, & ad eam diem sensisse respondent: neque vllum esse crimen, quod ipsi quidem in eorum vitam moresque conijciant. Atque hæc, & alia eiusmodi coram iudice: rati nimirum fore, ut Ignatius præclare secum actum existimans, quod imminens calumniæ periculum euasisset; tam illustri præsertim accepta satisfactione proinde quiesceret. At ille multa ac magna, quæ ad iuuantandam Ecclesiam pertinerent, mente ac cogitatione complexus; veritusque; ne si quid suspicionis incõmodæ, aut si qua dedecoris nota nascenti Societati adhæresceret, vel omnes in posterum ipsius conatus irritos redderet, vel certè magnum rebus gerendis impedimētum afferret; à Præfecto etiam atque etiam postulare, ne fictæ aduersariorum palinodiæ fidē haberet: eos

M 3 quippè

quippe alia tum sermonibus, tum per
epistolas longe lateq; vulgasse, ac quae
tunc ad tempus accommodata, iudicium
metu perterriti dixerint. quae nisi à ma-
gistratibus rite cognita & quaesita pu-
blicè coarguantur, malo videlicet pu-
blico per summum nefas hæsuram in
Societate magnam infamiam. proinde
iure se postulare, vt in sua dicta vitam
que omnem diligenter inquirat; se su-
osque ad causam vsque cognitam in
vinculis habeat, ac prout re ipsa com-
pererit, ita pronuntiet. Hæc igitur, &
alia id genus, Ignatius. Contrà, aduersa-
rij, veriti ne si quaestio perageretur, in-
genti suo periculo ac damno paterentur
ipforum artes atque mendacia, per se
suosque omni ope contendere ac niti
vt Præfectus ab instituta cognitione de-
sisteret. Iamq; vtpote qui plurimum
opibus & gratia poterant; in suam sen-
tentiam nõ modo Præfectum, sed Le-
gatum etiam, qui Vrbi pro Pontifice
summo cum imperio præerat, Cardi-
nalem Neapolitanum adduxerant: quin
etiam ex ipsismet Ignatij socijs nõ de-
erant, qui, aduersarijs iam à suscepta a-
ctione

ctione deterritis, & sponte cedentibus,
 non vltra instandum, vitandas lites,
 paci & quieti consulendum esse cen-
 sent. At verò Ignatius in posterum lō-
 ge prospiciens, eoque iudicio non tam
 suam, quàm Christi Domini causam
 agi prudenter animaduertens, nullis
 neque minis, neque promissis, nec sua-
 sionibus de sententia deduci se passus
 est. cumque omni ad eam rem conatu
 non semel adhibito, propter aduersa-
 riorum gratiam atq; potentiam nihil
 planè proficeret; non dubitauit, cōsul-
 to per sacrificia precesque Deo, ad ipsi-
 usmet Pontificis Maximi fidem opem
 que confugere, qui Nicæa per eos dies,
 adulta iam ætate redierat, & in Tuscu-
 lano secessu valetudinis causa moraba-
 tur. Facili ergo ad principem aditu,
 quo die venit, admisus Ignatius, Lati-
 no sermone (quippè qui nondum sa-
 tis Italice nosset) eidem ex fide retulit,
 quo consilio à militari vita sese ad ani-
 morum auxilium, atque ad litterarū
 studia transtulisset: ac dum rem Chri-
 stianam pro virili parte administrat,
 quoties, quot locis, quibusve nomini-
 bus

bus accusatus & absolutus fuisset. Nuper etiam ab Hierosolymitana peregrinatione bello prohibitum (quod Pontifex ipse non ignoraret) se, ceterosque eiusdem instituti laborisque socijs, qui se vitamque suam ad Christianae religionis amplificationem Sedi Apostolicæ mancipassent, cum maxime in urbe Roma populum docere insistunt, paratiq; in omnem quamuis arduam atque longinquam expeditionem, eiusdem Pontificis reditum nutumq; auide præstolantur; circumuentos repente iniquorum insidijs, & summam in inuidiam non modo in Vrbe, sed etiam apud remotas nationes adductos, ne id quidem à magistratibus obtinere possent, ut iacta in suos mores vitamque crimina in cognitionem vocentur. Sibi quidem propriæ utilitatis & nominis rationem (quamuis ea per se negligenda non sit) minus antiquam esse: sed quoniam eodem iudicio & ipsorum existimatio, & animarum salus agatur (omnium enim qui ad rem publicam accedant rationes, non veritate solum, sed etiam fama niti) petere se & orare,

ne

ne grauetur pro sua sapientia ac potestate perficere, vt Præfectus Urbis inchoatam quæstionem primo quoque tempore peragat; ne in Vrbe totius æquitatis parente, contra paucorum factionem opesq; nullum inopiæ ac solitudini præsidium fuisse videatur. Sub hæc auditâ Pontifex bono esse animo iubet Ignatium; & collaudata (quod antea fecerat) ipsius & sociorum industria & pietate, Præfecto per codillos imperat, iudicium vtique reddat Ignatio, causam rite cognoscat, feratq; pro veritate sententiam. Equidem hoc loco adesse mihi animis velim eos, qui Deum res humanas negligentem circa cœli cardines otiosi, nō minus inepte, quàm impiè fabulantur. ex ijs quippè quæ consequuta sunt, nemo sanus, paternam cælestis numinis curam ac providentiam in suos, non clare perspiciat. Cum enim tota aduersariorū actio ea maxime calumnia niteretur; Ignatium sociosq; varijs locis iure damnatos, ambustosq; iudicij flamma per dolum effugisse; cumq; longum & operosum esset, nemine præsertim ne-

M 5   cessa

cessaria in eam rem impendia subeunte, ex tam remotis disiunctisq; provincijs rei gestę seriem litteris consignatā, testibusque firmatam ex forēsi formula petere; planē diuinitus factum est, vt quotquot in Italia, Gallia, Hispania Ignatij iudices exstitissent, sub ipsum ferendę sententię tempus Romam fere omnes alius alia de causa cōuenerint. Ioannes Figheroa, quondam Archiepiscopi Toletani Vicarius, is qui Compluti primum de Ignatij fama capiteque cognorat, grauibus de causis Neapolim à Cæsare missus, in reditu commodum Romę substiterat. Venerat eodem è Gallia, Parisiensis Inquisitor Matthæus Ori, Dominicanus, apud quem Ignatius, vt suprā dictum est, semel iterumque ab improbis fuerat accusatus. Denique in tempore Gaspar etiam doctus à Venetijs adfuit, qui habitę in ea vrbe in Ignatium quæstioni præfuerat. Hi omnes in iudicium adducti, aduersariorum commenta detexere, cum summa testificatione virtutis ac pietatis Ignatij. Præterea litterę ciuitatum, apud quas Italia tota Patres

ali-

aliquandiu vixerant, per idem tempus
 allate, magnum pondus ad illustranda
 ipsorum merita, & refellendas iniquo-
 rum calumnias attulere. Iam verò Her-
 cules quoque, secundus hoc nomine,
 Dux Ferrariensium, qui Patribus fami-
 liariter vsus, iisdēq; peccata ritu Chri-
 stiano confessus, ex eorum etiam ma-
 nibus corpus Domini sumpserat; libē-
 tissime fecit non modo vt per episto-
 lam, sed etiam vt per legatum perspe-
 ctæ ipsorum innocentia ac sanctitati
 debitum testimonium laudesque tri-
 bueret. Quibus rebus adductus Urbis
 Præfectus, yrgente præsertim Pontifi-
 cis iussu, quamquam aduersarijs omni
 studio contra nitentibus, denique sua
 sententia Ignatium & socios omni nō
 modo culpa, sed etiam culpæ suspici-
 one liberauit verbis amplissimis, eius-
 que sententiæ, ad vindicandam inson-
 tium famam, varias in prouincias testa-
 to descripta exempla dimissa. quibus
 ex rebus dici vix potest, quantum Patri-
 bus vbique honoris & existimationis
 accesserit. Atque hac maxime ratio-
 ne diu suppressa atque occultata veri-
 tas

tas

tas extulit aliquando sese, ac malitia superata, processit in medium: quæque machinamenta diabolus ad teneram adhuc Societatem deformandam atque adeo præfocandam artificiose parauerat, ea ipsa, moderante rem numine, in eius maxime decus & incrementa celsere. At verò insidiatorum longe dissimilis fuit exitus. Namque administer consceleratae calumniae Michael, fraude patefacta (quemadmodum dicebamus) in exsilium actus est: Mudarra vero, & Barreria, factionis & coitionis duces, cum deinde manifestis hæreticorum opinionum criminibus tenerentur; alter mature sibi fuga consuluit, et figiemque suam pro se iudicibus concremandam reliquit; alter autem comprehensus, & causa cognita perpetuo carceri addictus, ad extremum tandem morte iam imminente resipuit: eidemque animam agenti quidam è Societate ad extremum usque spiritum affedit: quæque illi tempori tribui solent, pietatis & caritatis officia præstitit. Porro Lutherianus ille concionator, qui totam conspirationem scelusque conflarat,

rat, intra Catholicorum castra per fraudem aliquandiu versatus, cum religionis ac pudicitie simulationem ultra sustinere non posset, larua deposita, palam fidei & continentie bellum indixit, atque ad optata hæreticorum iustria popinasque se contulit.

Ignatius & ceteri Patres de constituenda Societate deliberant.

Cap. IX.

HAc igitur falsæ accusationis procella Ignatius sociique defuncti, primum omnium (vt æquum erat) ingentes & vniuersi communiter, & singuli priuatim egere diuinæ clementiæ gratias: deinde, partim quòd aliqui subinde ad Ignatij institutum aggregabantur; partim etiam quòd inaudierant, aliquot è suo numero varias in vrbes atque prouincias iam tum rogatu Principum à summo Põtifice destinari; visum est faciendum, vt de stabilienda quàm maximè ad Dei gloriam, salutèque animarum Societate primo quoque tempore inter se consulerent. ad eam quippe diem, communi tantum officio

officio ac pietate ducti; sine certis & proprijs legibus ac magistratibus vixerant. Ergo precationibus, ieiunijs, & sacrificijs in eam rem quàm accuratissime adhibitis, quotidianæ vitæ munera laboresq; ita partiti sunt, vt diurna tēpora Dei verbo, consuetisque functionibus; nocturna vero priuatis inter se colloquijs, & necessariæ consultationi darent. Prima igitur nocte quæsitum est, vtrum Pontificis iussu digressi, prout se daret occasio, suam quisq; sine aliorum consensu vel respectu rem agere; an potius, quamquam corporibus locisque disiuncti, animorum tamen conspiratione, & meritorum communionē, vt adhuc fuerant, sic in posterū coniuncti esse deberent. Dictisque sine variatione sententijs, nullum fuit dubium, quin tam suavis, tamq; arcta societas, Dei prorsus munere ex tam diuersis moribus linguisq; coalita, omni conatu studioq; retinenda foret; tū ne qua Spiritui sancto iniuria fieret, à quo diuinitus fuerant in eam consensionē adducti; tū verò, ne concordie atq; unitatis bonū amitteretur, quo nihil est ad

res

res magnas atq; arduas moliēdas, & ob-
stantia quæq; perrūpēda, valenti⁹. Cū
hæc & alia multa in eam sentētiā in-
gēti alacritate & gaudio spiritali pro-
se quisq; dixisset, magnopere incensis
ad mutuam caritatem & beneuolenti-
am animis, cœtus ille dimittitur. Pro-
ximo deinde cōfessu de religione rela-
tū est, placerēt ne ad vota duo Pauper-
tatis Castitatisq; rite suscepta, tertium
perpetuæ itē Obedientiæ adiungere, &
e suo corpore eligere, qui cæteris am-
pla cum potestate præesset. In eam rē,
quod maioris momenti videbatur ef-
se, diem proferri placuit, spatiumq; se-
orsum singulis ad deliberandum dari,
atq; interim instauratis precationibus
& sacrificijs, diuinæ sapientiæ lumē o-
pemq; diligēter exposci. Vt igitur eius
consultationis dies aduenit, omnium
in vnū congruere sententiæ, quando-
quidē Christum Dominū ac magistrū
sibi pro viribus imitandum cuncti su-
sciperant, quoniam ille sese perfectū
atque integrum holocaustum Deo pa-
renti pro salute humani generis obtu-
lisset, prorsus oportere, vt ipsi quoque
pro

pro suo modulo Christum effingeret: ac quemadmodum singulorum corporis bona per voluntariam inopiam, corpus ipsum per castimoniā Deo immolatum esset; sic animus quoque ante caelestes aras per obedientiam spiritalis victima caderet, praesertim cum hoc sacrificio nullum diuinæ maiestati gratius aut suavius esse constaret. Ergo sine controuersia deligendum videri, cui omnes in terris tamquā Christo parerent; cuius in verba iurarent; denique cuius sibi nutum ac voluntatem instar diuini cuiusdam oraculi ducerent. His ita cōstitutis, deinceps quaesitum de huius ipsius potestate, vtrum certo dierum spatio definitam, an vero perpetuam esse oporteret. Perpetuā esse placuit omnibus, idque cum alias ob causas, quas commemorare hoc loco necesse non est, tum verò vt negotia grauiora, quæ ad conficiendum nō modo plenæ libertatis, verum etiam longi fere temporis indigent; leniter, & ex animi sui sententia posset ad exitum sine vlla trepidatione perducere. Additum ad hæc, vt Societatis candidati,

dati, cùm alijs experimentis, tum vero
 præcipue spiritualibus exercitationi-
 bus, peregrinatione, & infimis publici
 alicuius valetudinarij ministerijs pro-
 barentur. Itemque, vt quicumque So-
 cietatis instituta profiterentur, ij ad tria
 solemnia vota, quæ nobis cum alijs di-
 catis Deo familijs ferè cõmunia sunt,
 quartū nominatim adiūgeret; quascū-
 que ad fideiū vel infideiū terras Chri-
 stianæ rei causa Põtifici maximo ipsos
 mittere placuisset, eò sine vlla tergiuer-
 satione, atq; adeo sine vlla non modo
 mercede, sed ne viatici quidem petiti-
 one proficiscendi. ac simul, concepta
 verborum formula sese obstringerent,
 puerili ætati per catechesim erudien-
 dæ; quòd hoc remedio nullum ferme
 efficacius foret ad intemeratam fidē
 tuendam, ac prauæ religionis prohibē-
 da contagia. Atq; hoc maxime quarto
 voto à cæteris religiosis minima Socie-
 tas nostra distinguitur. Hæc igitur & a-
 lia id genus nonnulla per eos dies ab
 Ignatio patribusque decreta sunt: ei-
 demque Ignatio negotium datum, vt
 ea in summam redacta, Pontifici Ma-
 ximo

N ximo

ximo primùm Apostolica auctoritate
fancienda atque approbanda proponere
ret; deinde vt eadem ipse postea per o-
tium fusius explicaret ordinaretque,
& quàm accommodatissimas ad Soci-
etatis vocationem & spiritum leges ca-
nonesque perscriberet.

*Patres in varia loca Pontificis iussu disce-
dunt. Cap. X.*

SVB hæc ferme decreta, Pōtifex Ma-
ximus aliquot operarios ab Ignat-
tio in varias agri Ecclesiastici vineas
postulauit. Id nostræ Societati fuit A-
postolicæ peregrinationis exordium.
Rainutio Farnesio Cardinali, eximia
spe summæ virtutis adolescenti (qui
multo deinde post, matura virtute vir,
Bononiensis Episcopus obiit) per eos
dies cum amplissima potestate legatio
Parmensis obuenerat. Huic, Pontificis
iussu, legationis comites, & rerū spiri-
tualiū administri duo, Petrus Faber, &
Iacobus Laines ab Ignatio dati: Senas ve-
ro in Erruriā, Paschasius ad instauran-
dam sacri cuiusdam cœnobij discipli-
nam ab eodem Pontifice missus est. In
Aena-

Aenariam seu Inarimē insulam, pacificationis gratia non leuis momenti, Nicolaus Bobadilla: Brixiam in Cenomā nos ditionis Venetæ, Claudius Iaius grauibus item de causis abiit. Ac per idipsum tempus etiam in extremas terras primum Societati patuit aditus.

Brasilicam oram, & præterea quidquid inter inaccessum olim Bonæ spei promontorium, vltimosque Sinas interiacet maritimi tractus, Indo & Gange superato, Lusitani, armatis classibus; ante annos aliquot, ingenti ausu & labore, æque fortiter ac feliciter aperuerant. neque Ioannem hoc nomine tertium Lusitanicæ Regem insigni virtute ac pietate virū, vlla magis angebat cura, quā vt barbaras illas nationes à misera dæmonum seruitute ad vnius veri Dei notitiam cultumque traduceret. atque ob idipsum, quos in ea mitteret loca præcones Euāgelij, & moribus & eruditione præstantes, tota Europa impendio conquirebat. Eius rei conscius Iacobus Gouea, is qui Parisijs in ipso virgarum periculo singularem Ignatij fidem virtutemque, ingēti cū admira-

tione cognorat, proculdubio statuit, illum & socios ad Indicam expeditionem fore quàm accommodatissimos, quoniam quidem ab Hierosolymæ accessu bello impediti, quemadmodum audierat, in Italia substitissent. Neque tamen quidquam eius cōsiliij ratus impertiendum Regi, antequam ipsius Ignatij voluntatem explorasset, proamicitia ad illum scribit, quàm libenter Lusitanæ Rege, quàm spatiosus bonorum industriæ pietatiq; campus in India pateat. sibi quidem, quando illum & socios ab Hierosolymitana curatio ne arceat bellum, sanctissimis ipsorum studijs prouinciam in primis aptam videri. Si conditio placeat, vltro semet apud Regem totius negotij fore interpretem pollicetur. Ad ea, cum gratiarum actione rescripsit Ignatius, neque se, neque socios esse iam sui iuris, quippe qui summo Christi Vicario semet ipsi perpetuo nexu Obedientiæ mancipassent. proinde agendum esse cum Romano Pontifice quidquid ille iussisset, id vero sine mora facturos. Quo accepto responso Gouea, cum facile

spe

speraret à Pontifice impetrari posse; rē
 totam Regi suo per litteras aperit, ip-
 sumque exemplar epistolæ Ignatij ad
 eum mittit, cum summis illius & soci-
 orum laudibus, etiam atque etiam sua-
 dens, vt eiusmodi virorum opera po-
 tissimum vtatur, neu tam præclaram
 occasionem elabi patiatur è manibus,
 cui similem fortasse nullam sit in po-
 sterum habiturus. Haud incassum ad-
 hibita hortatio. quippè Rex & sua spō
 te iam incitat⁹, & Gouæ talis viri mo-
 nitus & auctoritate permotus, confe-
 ssim Petro Mascarenia, suo apud Pon-
 tificem maximū Oratori mandat mox
 in Lusitaniam redituro, det operam
 vt quàm plurimos ex Ignatij discipli-
 na secum deducat, Euāgelij causa mit-
 tendos in Indiam, eaque de re cum I-
 gnatio quàm primum agat: si res cum
 illo minus procedat, omni conatu cū
 ipso Pontifice transigat. vtique, ne si-
 ne tali comitatu reuertatur ad se. Hoc
 tam seuero mandato legatus accepto,
 sine cunctatione Ignatium conuenit,
 ac pauca præfatus (vt fit) conciliandæ
 beneuolentiæ; mandatum sui Regis

exponit, Patresque minimum sex in missionem Indicam postulat. Ad quem ille submissa oratione, tam honorifico Regis de se iudicio gratias cum egisset, eadem ferme quae ad Goueam respondit: quod ab se petatur, totum id esse summi Pontificis voluntate imperioque pendere, qui tamē, si, quid ego sentiam quæris (inquit Ignatius) vnum aut alterum fortasse tibi concesserit, plures vero nequaquam. At ille cum nihilominus in eodem postulato persisteret, Dei fidem & hominum testans, nullamquam operam collocari fructuosis posse; tum Ignatius, quasi futura praesagiens, familiari ac placido vultu: Deus, inquit, meliora, clarissime orator, quippè si est tam exiguo numero, sex vnam dumtaxat in provinciam demasquantulum, quæso, reliquo terrarum orbi supererit? Neque tamen id circosille ab incepto desistit, quoniam Ignatium flecti posse diffidat, ad ipsum adit Pontificem, narrat quid sibi ab Rege mandatum sit, suppliciter etiam atque etiam obsecrans, ne in tam honesta causa, tamque pia, frustrari se, Regemque suum

con-

concepra peropportuni subsidij spe patitur. Hic Pontifex, quamquam lætus ab vrbe Roma potissimum, vt par erat, peti sacri Euangelij nuntios, & insuper, tanto Regi, tamque de Romana Ecclesia bene merito gratificari vehementer exoptans; tamen, vt in tali negotio, ne videlicet seruis Dei ad omne paratis obsequium abuti pro potestate videretur (qua erat lenitate ac sapientia vir) audito legato, rem ipsam probauit, de numero ad arbitrium reiecit Ignatij. Is proinde (sane quàm ægre ferente Mascarenia, neque tamen aspernante quod datum est) post multas in eam rem fusas ad superos preces, quæ admodum antea significauerat, duos dumtaxat glorioso muneri destinauit: Simonem Rodericum Lusitanum, & Nicolaum Bobadillam, qui cum idcirco Romam euocatus, grauiter ischia de laboraret: neque legatus Regius maturo iam reditu exspectare diutius posset, ægro Bobadillæ, sibi que vicem ereptam dolenti, Franciscus Xauerus repente sufficitur. Erat omnino laboriosa prouincia, iterque longinquus: &

N 4 cum

cum fere nullam in spem reditus, tum vero in apertum poenè quotidie vitæ discrimen. Sed quæ alios ab eiusmodi consilio retardassent, ea ipsa incitamentum fuere Patribus, cum se quisque talis forte præ cæteris beatum existimaret. Ac Simon quidem parata in Lusitaniam naui celeriter antecessit, ac deinde Regis Lusitanæ iussu, procerumq; rogatu, quamuis inuitus, in eadem provincia substitit. Xauerius autem, ut delatum ad eum est, confestim exsiluit gaudio, datoq; sibi tempore vix quod satis esset ad laceram attritamq; tunicam refarciendam, & salutandos fratres; cum legato postera die profectus est, immortales agens Domino gratias, quòd se denique voti compotem effecisset. Perpetuas quippè clades perentium ex ignoratione Dei, in ultimis regionibus, animarum, iam ante miserari, & messis potissimum Indicæ magnitudinem crebris consueuerat usurpare sermonibus. Quin etiam per quietem non semel erat sibi visus, Aethiopem in humeros sustulisse vsque adeo ponderosum, ut ipsa oneris magnitudine

dine

dine excitaretur è somno mirè defatigatus, membrisque omnibus dolens. continuoq; rem omnem Iacobo Laini patefaciebat eiusdē cubiculi socio. Hæc igitur fuere nostris hominib⁹ Pōtificiæ missionis initia: Patresque in varia deinceps loca profecti, maiorem in modum aucta Societate, institutisque supplementi causa, tota ferme Europa collegijs, domibusve, res eas Deo duce atque adiutore gessere, quæ proprio, & quidē iusto volumine ipsæ per se ad enarrandum indigeant,

Ignatius plebi fame periclitanti succurrit.
Cap. XI.

NEque vero Ignatio & cæteris, qui remanserant Romæ, negotium defuit. Erat annus à Virginis partu M. D. XXXVIII. insignis annonæ caritate, ac per hyemem præcipue tanta frugum inopia, vt passim iacentes in publico pauperes frigore fameque confecti, miserandum in modum exspirarent. Quo spectaculo commotus Ignatius, tantæ calamitati sibi omni ope subueniendum putauit. Iamq; è Garzonij

N s   zonij

zonij villa, cum suis in Urbis frequen-
tiora loca migrauerat, laxiore sibi ab a-
micis domo conducta, ad circum Fla-
minium, in ea regione, quæ sancti An-
geli ad forum Piscariū hodie dicitur.
In eius igitur domus ampla cœnatio-
ne fœno stragulisque dispositis, & in
pauperum alimenta eleemosynis vni-
diq; corrogatis, in omnes partes dimi-
sit, qui in id hospitium, vt quemq; peri-
clitatem extrema inopia inuenissent,
vel inter manus, prout res ferret, vel ge-
statoria sella deueherent. Cum strenue
curaretur, adhibitis etiam vbi opus es-
set, adiutoribus baiulisq;, breui nume-
rus decumbentium ad quadringentos
ascendit. Hic verò, eodem Ignatio præ-
fide ac duce, Patrum fratrumque seclæ
caritas ac virtus exercuit. Diluculo
quotidie lintcati omnes ad imperia ac-
cipienda præsto aderant. Inde ad sua
quisq; officia discurrere sine vlla per-
turbatione vel tumultu; alij recens il-
latos pauperes clementer exuere, & ca-
lida elutis corporum sordibus in lectu-
lo collocare, alij assidere languētibus,
eosdemque amicissimis cōsolari ver-
bis.

bis. hi cibos aut domi excoquere diligenter, aut aliunde missos instruere; illi fercula inferre, & longa inedia prope modum enectis pretiosa instillare liquamina. hi cubilia sternere, illi scopis pavimenta purgare: denique certatim omnes munere suo ita fungi, vt preclare testarentur, in minimis illis agnoscerent se Regem regum & dominum dominantium. neque vero corpora solum egentium, sed animi quoque eadem opera curabantur. Plurimi quippe rudes, Christianæ doctrinæ præceptis probe instituti, multi à turpi quæstu, fraudibusq; deterriti, & quod caput est, sacra omnes confessione expiati, ac pane cælesti lōgo interuallo refecti sunt. Deinde vt aliqui conualuerant, succedentibus inuicem alijs, cum tegumentis ad frigus arcendum, & certo pecuniæ subsidio dimittebantur. Eares per Urbem vulgata, magnam populi beneuolentiam conciliauit Ignatio. atque ad eam Christianæ humilitatis caritatisq; officinam visendam interdum promiscua turba, noctu vero etiã viri principes ventitabant: ac tãta fuit

ex.

fuit exempli vis, vt quidam, cum praesentes nō suppetent sibi nummi, depositis illico in vsus pauperum vestimentis domum seminudi reuerterint. Alij etiam sancta æmulatione incitati, eiusdem conditionis homines, quorum nō deerat passim copia, hospitio susceptos benigne curarūt. Multi praeterea proceres, in gloriosi operis perfectionem, Ignatio pecuniæ summam vltro detulere non leuem. Qua in re Margaritæ Austriacæ Caroli V. filia, Octauio Farnesio nuptæ, Placentinorum & Parmensium hodie Duci, pietas ac beneficentia vel in primis enituit. Atque eius pecuniæ, cum Ignatius intelligeret, se vel maxima eorum qui contulerant voluntate, partem aliquā in suas & suorum necessitates erogare posse; tamen tanta fuit religione vir, vt ne obolum quidem, nisi in externorum pauperum commoda, insumserit, relatis in codicem accurate nominibus, vt omnium prorsus ratio constaret. Atque hūc maxime in modum labor ad exactam vsque hyemem secūda ciuitatis admurmuratione perductus.

ctus. ac vere demum ineunte, frumenta partim ab ijs qui suppresserant, sponte prolata; partim à magistratibus aliunde conuecta sunt. Ea re non mediocriter annona laxauit; grauique perfuncta periculo plebs, Deo adiuuante, ad solitos quæstus & opificia redijt.

*Confirmatur à Pontifice Maximo Societas.
Cap. XII.*

INterea, cum ad Ignatium studio religionis aliqui subinde se adiungerent; nequaquam immemor ille, quod ad Societatem confirmandam attinebat, negotij paulo ante suscepti; quidquid à publicis occupationibus otij datum est, in eam ipsam rem diligentissime contulit. ac primum totius instituti formulam (fufius postea explicandam) ad certa capita dilucide redegit, ac breuiter, deinde nactus opportunitatem, quòd Pontifex Maximus per autumnum ferias è turba negotijsq; Tibur sese receperat; eam formulam auctoritate Apostolica sancendam eidem Pontifici suppliciter obtulit per Gasparem Contarenum Cardinalem, de quo supra

pra

pra dictum est, ob egregiam virtutem
 sapientiamq; Principi in primis acco-
 prum, nostriq; ordinis amicissimum.
 quam ille vbi perlegit; confestim, Spiri-
 tus, inquit, Dei est hic. ac multa praete-
 rea in eam sententiam adiunxit, quare
 confideret recentem huiusce manipu-
 li ardorē, tali tempore diuinitus excita-
 tum, afflictis Ecclesie rebus non leui tū
 praesidio, tum ornamento futurum. Ve-
 rum tamen, vt in tanta re ne minus cō-
 sulte quidpiam statuisse videretur, to-
 tum negotium delegauit tribus viris e
 sacro collegio Cardinaliū, apud quos
 minimum loci fore putauit gratiae. In
 ijs fuit Barptolemaeus Guidicionius
 Lucensis, vir diuini humanique iuris
 apprime peritus, idemq; nouarum re-
 ligionum adeo non amicus, vt de ijs
 ad certum numerum redigendis librū
 etiam conscripsisse dicatur. Is, praedi-
 cata iam causa, collegas nequaquam
 propensos in Ignatium, facile in suam
 sententiam adduxit, certamq; prope-
 modū confectamque rem, consilio &
 auctoritate sua poenē discussit. Quod
 vbi sensit Ignatius, parū praesidij ratus

ia

in hominibus esse, ad opem diuinā de more confugit. ac præter ieiunia, supplicationes, cæteraque ad numen propitiandum adhiberi solita, cælestes insuper hostias eo tantum nomine per se & per amicos immolauit ad tria milia. qua procuratione, intra finem anni vertentis, cum cæterorum, tum præcipue Guidicionij ita immutata volūtas est, vt cum de multitudine religionū cohibenda idem quod antea omnino sentiret, huic tamen refragari se vltra negaret posse, diuino videlicet monitu, & occulta spiritus operatione vehementer instinctus. Ita, qui diu valde anxios habuerat Patres, eorumque spem varijs frustrationibus propemodum extinxerat, idem vna cum cæteris collegis repente placatus ac fauens, rem vltro suscepit, commendauitque Pontifici, Tibure denuo commoranti; qui libentissimo animo & Societatem ipsam, & Societati inditum nomen rite sancteque approbavit V. Non. Octobris, anno M.D. XL. idque testatum voluit esse publicis litteris eodem die locoque datis; cum eo tamen, vt in vniuersum

sum

sum socij ne plures sexaginta numerentur. Ea videlicet fuit nouellæ Societatis quædam quasi probatio. siquidem triennio post, cum varijs locis atq; provincijs Deo adspirante constaret egregius operæ fructus; ab eodem Pontifice limes ille omnino sublatus est, liberumque Ignatio & successoribus relictum, cuiilibet petenti Societatem dare. quod item apparet diplomate dato pridie Idus Martias ann. M. D. XLIII.

Prepositus Generalis creatur Ignatius.

Cap. XIII.

Igitur post multas difficultates approbata denique Societate; gratissimum (vt æquum erat) actæ superiorum quorum benignitate res bene feliciterque vertisset: deinde, quoniam in die à Pōtifice missio Patribus imminere è suo corpore Prepositum Generale (sic enim qui cunctis præesset appellare placuerat) primo quoque tempore deligere visum est. Societatis autem status per id tempus erat eiusmodi. Franciscus Xauerus, & Simon Rodericus in Lusitaniam erant profecti. Petrus

Fabrum

Fabrū Cęsarıs legat^o Ortizius ad VVor
mationsem conuentum Pontificis per
missū in Germaniam adduxerat. Iaco-
bus Laines Parmę, Claudius Iaius Bri-
xię, Senis Paschasius agebant. In Bruti-
os Nicolaus Bobadilla discesserat. Cū
Ignatio Romę duo dumtaxat ę Patri-
bus versabantur, Salmeron, & Coduri-
us. tyrones vero, qui nomen dederant
Societati, partim apud Ignatium erāt,
partim studiorum causa ab eodem Pa-
risios missi, necessaria ad bellum spiri-
tuale arma enixe parabant. quidam et-
iam ad res domesticas componendas
in Hispaniam profecti, & concionibus
iam tum, & colloquijs, ingenti homi-
num approbatione, Societatis nomen
longę lateque vulgauerant. Hoc Socie-
tatis statu, cum Prępositi eligendi tem-
pus adesset, Patres qui quidem in Italia
erāt, per litteras moniti, quod rei Chri-
stianę commodo facere possent, creā-
di Prępositi causa ad Vrbem accede-
rent; sub initium Quadragesimę anni
M. D. XLI. conuenere omnes, vno
dempto Bobadilla, quem in oppido
Bisliniano tum maxime res gerentem,
O ab-

abduci rursus ab opere Pontifex noluit. Is, & ceteri qui longius aberant, sui quisque in schedula suffragium rite ob-
signatum, partim in discessu relique-
rant Romae, partim deinde misere in-
clusum epistolis. Ac primum triduum
supplicatio indicta, vetitumque inter
ipsum de Praepositi electione colloqui-
um est. deinde coniectis in urnam sche-
dulis, triduum insuper continuatae pre-
ces: ac septimo denique die legitime ex-
tractis recitatisque suffragiis, Praepo-
situs declaratur Ignatius, nemine preter
ipsum Ignatium discrepante: namque
is consulto, ne unum nominatim ex
omnibus deligendo, ceteros quodam
modo notasse videretur; in schedula
scripserat, se ad eum accedere, in quem
plurima suffragia convenirent, vno se-
dumtaxat excepto. Igitur explorata
numinis voluntate, ad Ignatium ven-
tibus abunde accurrunt Patres. at ille, par-
di nimirum longe quam imperandi cu-
pidior, seверо vultu iubet eos absiste-
re, negatque se munus viribus impar-
suis vlla ratione subiturum: multa que
serio disputat, cur alium potius quem
liber

libet sibi sufficere debeant. Sed videlicet quibus rebus putabat voluntates Patrum aliò posse trāsferri, eā ipsā vel maximè studia eorum incendebant. nihil enim ad conciliandos homines æquè valet, atque animi moderatio atq; submissio. quo factum est, vt nihil eorum, quæ ad munus detrectandum Ignatius afferebat, aliquandiu non modo ad animum admitterent, sed ne ad aures quidem. Sed post multam denique altercationem ægrè Ignatius tenuit, vt amplius in tertium diem obsecratione protracta, rursus in suffragium iretur. quo die cum idem prorsus omnium consensus exstaret, neque iam locus tergiuersationi videretur esse; tum Ignatius: *Quandoquidem vos in me potissimum eligendo perstatis, inquit, ego autem, mea conscius infirmitatis, vestro iudicio salua religione assentiri nequeo; reliquum est, vt huiusce controuersie arbitrum deligamus eum, qui mihi à confessionibus est; quòque, vt scitis, vtor diuine voluntatis interprete.* (is erat ante conditam Societatem frater quidam Theodosius ex ordine Minorum.

O 2 rum,

rum; cœnobij, quod ad sancti Petri in Monte aureo; qui fuit olim Ianiculus, appellatur.) Quod, ne frustra diutius tenderent Patres, eo facilius concessere, quòd minime dubitabant, quin ipsorum suffragij prærogatiuã ille quoque sua sentētia comprobaturus esset, neque eos fefellit opinio. Cum enim rem totam ad eum detulisset Ignatius, imbecillitatem suam corporis animique commemorans, dein etiam atque etiam obtestans, vt se tanto onere leuatum vellet; ille, cognita re, tantum abfuit vt precibus Ignatij cederet, vt etiã obiurgauerit hominem, quòd, tam explorata diuina voluntate, Spiritui sancto diutius restitisset. & simul, ne diffimulationi esset locus, vltro adiit Patres, ac de suo responso certiores fecit. Quibus denique victus Ignatius, omni spe in vno Deo rei bene gerendæ reposita, dedit manus, diemque constituit X. Kalend. Maij, quo die ad auxilium diuinum implorandum, præcipua septem Urbis templa simul omnes obirent, & in diui Pauli potissimum (quoniam eius maximè Apostoli vestigia seque-

fequerentur) solemnī professione suæ
 religionis vota susciperent. Vt igitur
 ea dies adfuit, in eo templo ad sacellū
 beatæ Virginis, vbi tum Eucharistia cu-
 stodiebatur, quod sacellum ad imos
 gradus est aræ maximæ, sub ipsam cæle-
 stis panis communionem, ipse primū
 qui sacrificabat Ignatius, tū cæteri sua
 quisque vota clara voce de scripto ex
 Apostolici diplomatis formula nun-
 cuparunt. deinde sumpto ex Ignatij
 manibus corpore Domini, post grati-
 arum actionem, sacratissima eius ædis
 loca religiose cum adiissent, circa arā
 maximam sub qua Petri & Pauli Apo-
 stolorum ossa condita sunt, cuncti cō-
 sistunt, flentesque præ gaudio, & sua-
 vissime amplexantes inter se, gratulan-
 tur denuo superis, quòd coeptis adfue-
 rint, suamque Societatem arctiori vin-
 culo colligarint: deinde reliqua tem-
 pla pari lætitia ac pietate circumeunt.
 Quibus rebus ingenti omnium cōsen-
 su & conspiratione peractis, magistra-
 tum Ignatius iniit. ac primum omni-
 um, ad constituendam domesticam di-
 sciplinam adiecit animum, quæ digna

tali instituto, digna Christianæ philo-
sophiæ professoribus haberetur. Itaque
ad cæteros prouocandos, atque ad in-
cienda in tyronum animis veræ huma-
nitatis fundamenta, in sordidis culina-
ministerijs aliquamdiu versatus est ip-
se, tanta cum alacritate ac diligentia,
quasi tum primum ad suam ipsius e-
mendationem, vitæ spiritualis curricula-
lum esset ingressus. neque tamen inter-
rea grauioribus negotijs deerat, tempo-
ribus ita distributis, vt quantum lice-
ret, vtrique muneri satisfaceret. acce-
debat ad hæc, summus paupertatis a-
mor, summa in victu cultuque frugali-
tas; præterea in singulorum officijs ex-
cogendis, erratisque puniendis admirabi-
li mixta lenitate seueritas: in subleuatis
vero omnium & animi & corporis
necessitatibus, cura & vigilantia plu-
quam paterna. cumque ad ea caritatis
officia, prout res postulabat, opportu-
nas insuper adhortationes & publicæ
& priuatim adhiberet; haud sane diffi-
cile fuit, in animos, recentissimo tum
Societatis spiritu, sponte incensos offi-
cio ac religione, eos mores eamque vi-
uendi

uendi rationem inducere; vt (si caelesti
 bus terrena comparare fas est) intra illa
 tecta parietesq; , angelorum in huma-
 nis corporibus quidam cōuictus vide-
 retur esse. nullæ tum querimonïæ, nul-
 læ detractiões, nulli susurri quib⁹ in-
 commodæ suspiciões excitantur , &
 disiungūtur animi; sed acerrimum sui
 cuiusque deprimendi submittendiq;
 certamen; in superiorum iussis excipi-
 endis exsequendisq;ue alacritas ingēs;
 mirus in communicando interpretan-
 doq; candor atq; simplicitas; oculo-
 rum ac sensuum intenta custodia; stu-
 dium precatiōis ac solidæ virtutis ar-
 dens; quæq; ex his rebus necessario pro-
 uenit, admirabilis in magna nationū,
 ætatum, ingeniorum varietate concor-
 dia. Itaq; coniectis, vt fit, omnium ocu-
 lis in ordinem nouum; breui non ad
 nostros tantum, verum ad exteros et-
 iā, salutaris exēpli manare vtilitas cœ-
 pit. Adolescens quidam, egregijs natu-
 ræ adiuuentis, è Septemtrionali plaga
 Romam aduenerat, non modo Lu-
 theriana tabe infectus ipse, verum et-
 iam mire cupidus eiusdem longe late-

que vulganda. Is cum ex occasione se
• se in hominum cœtus insereret, ver-
bisque venenatis clericorum vitam ac
mores summam in inuidiam vocaret
primum; deinde abductis à sacerdotū
reuerentia mentibus praua dogmata
sensim instillare quotidie pergeret; pa-
tefacta re, iussu magistratum compre-
hēditur. qui cum & ipsi per se, & sacrae
Theologiæ magistris adhibitis, illum
ab opinionum insania reuocare fru-
stra conati essent; ne quid intentatum
relinquerent, atatem & ingenium mi-
serati, prius quàm in eū lege ageretur,
accerfite Ignatio rem totam exponūt,
quoniam ipsorum neque adhortatio-
nes, neque minæ proficiant; habeat il-
lum aliquandiu apud se, videat etiam
atque etiam. vt errantem ouiculam ad
Ecclesiæ caulas aliqua ratione tradu-
cat. Ille clementer acceptum hæreticū
domum adducit. neque vero sapiētes
iudices frustrata spes est. siquidem ado-
lescens ab Ignatio focijsq; amicissime
habitus; eorum dictis, factis, institutis
accurate obseruandis paulatim affici
atq; immutari Dei beneficio est coep-
tus;

tus; & quam antea respuerat medicinā, libentius in dies accipere: ac demū perseverantibus Patrum officijs, & diligentissima curatione, eō processit res, vt euulsis letalium dogmarum fibris, priorem pertinaciam gembundus agnosceret: nec ante à salutaris incœpto destitit, quàm voluntaria abiuratione detestatus errores, ingēti bonorum tum admiratione, tum gaudio, cum Ecclesia sancta in gratiam redijt. Is deinde, quærentibus viris grauib; cur qui antea tot machinis oppugnatus pernicissime restitisset, Ignatij denique & Patrum hospitio & consuetudine vincit se passus esset; sine cunctatione respondit, se illorum non tam disputationibus argumentisque (licet in eo quoque genere valerent plurimum) quàm spectatæ sanctitati virtutiq; celsisse: quod ita apud se prope necessario statuisset, à tam incorruptis moribus, à tanta pace atque concordia, à tam bonis operibus rectam in Deum fidem abesse nullo modo posse. Quæ res documento esse potest hominibus nostris; licet ad conuertendas ad Christum animas in-

O s genij

genij ac doctrinae praesidia requiratur, tamen conspecta vitae morumque innocentia plus multo quam litteris aut concertationibus profici. Alius quidam filius familias, desertis liberalibus studijs, ac repudiata omni disciplina, prorsus indomitus & effrænis, cum neque à parentibus iam, neque à magistris regi vlllo modo posset, Ignatio traditur. cuius lenitate, itemque cæterorum Patrum præceptis atque institutis accuratissime excultus, posita paulatim ferocia petulantiaque, cunctis admirantibus ita pudicos modestosque induit mores, ut vix minimum in illo vitium reprehenderes. Multi præterea omnium ætatum atque ordinum, quos præceps in omnem licentiam natura cupiditalique corruerat, Ignatij consuetudine exemplisque incitati, collegere sese, atque ad bonam frugem Deo adiuuante redire.

Generalis Ignatius denuo Catechista munere fungitur. Cap. XIV.

PER eos dies nomē Societati deditur à Pontificia familia Petrus Codatius

datius Laudensis, vir honoratus, & opulento sacerdotio præditus. Is, diuino prorsus instinctu, diuitijs & commodis omnibus propter Christum abdicatis, Marthæ munus in Societate sibi vltro depoposcit, & egregiè præstitit; in alimēta Patrum (erat autē Vrbe tota notissimus, & apud principes gratiosus) eleemosynis vndiq; corrogandis. quæ res Ignatium & socios magna molestia liberavit; quippè quos in spirituales proximorum salutem omnistudio intentos, temporariæ curæ ad eam diem valde impedierant. Eiusdem Petri opera templum etiam proprium Societas nacta est sanctæ Mariæ à Strata, nō satis amplum illud quidem, aut commodum, sed tamen in celeberrima Urbis regione, & ad Societatis functiones in primis idonea: cuius loco, dum hæc scriberemus, Alexander Farnesius Cardinalis, Pauli III. Pontificis Maximi nepos, ædem nomini I E S V magnificentissimam regio sumptu exstruebat. Ei templo deinde adiuncta domus est, quam hoc tempore Patres incolunt, Philippi Archinti beneficio,

Salaf-

Salaffiorum Episcopi, qui tum Pontificis vices in diocesi Urbana gerebat, viri de Societate vniuersa in primis optime meriti. In eo igitur templo Ignatius, professionis lege, sex & quadraginta diebus Christiane catechesi operam dedit è loco superiore, magna & assidua non modo plebis, verumetiã præstantium virorum frequentia: prorsus, vt quidam ex optimatibus palàm gloriarentur, beatosque se ferrent, quòd nullam omnino ex Ignatij concionibus omisissent. Agendi autem ratione sequebatur eiusmodi. Fidei præcepta & mysteria cognita necessaria, primùm ad vulgi captum explanabat, iterabatque, vbi opus esset, eadem sæpius: deinde opportunis digressionibus certos interim locos tractabat fusius, non tã ad ingenij vel doctrinæ ostentationem, quàm ad pietatem excitandam, populumque permouendum accommodatos. idque tam veris grauibisque sententijs, tam ardenti vultu oculisque, vt diuini amoris ignem vndique spirare videretur, minime fucata eloquentiã vir, nec in singulas voces numerosque
foli-

solicita, sed ingenti animo, prout impetus tulerat, sua sensa prosequenti. Itaque perorationem eius, non ineptus populi plausus, aut stulta facundia commendatio sequebatur, sed alta suspiria gemitusque, & antea dæ vitæ detestatio salutaris: ut vel defixis humi oculis tristes ac sibi met irati discederent: vel etiam illico sese ad sacerdotum pedes abijcerent confitendi causa tanto cum fletu atque singultibus, ut linguam solvere, aut vocem in verba formare vix possent.

*Societas augetur, distribuuntur provinciæ.
Cap. XV.*

INter hæc Societas maiorem in modum crescere, sublatisque Pontificis decreto cancellis, quos initio idem Pontifex (ut dictum est) illi probandæ præfixerat, multi certatim ad militiam spirituales Ignatio dare nomina. Cumque noui ordinis fama, bonusque odor instituti operis manaret quotidie latius, Patres varijs orbis terræ locis vehementer expetebantur. Itaque ab Romana domo tamquam à metropoli, disiun-

ctissi-

etiffimas in regiones, ciuitatum, Regiū
que inuitatu missæ Colonia; domusq;
vel collegia ingenti approbatione cō-
stituta: primum omnium in Lusitania
atq; adeo in ipsamet India, sumptu ac
munificentia Regum Lusitaniæ; tū ali-
orum pietate in Hispania, Gallia, Ger-
mania, Italia. sed cum aliæ pleręque na-
tiones auide Societatē amplexæ sunt,
tum verò Sicilia & inuitatit per hono-
rifice, & permissu Pōtificis maximi ac-
ceptam, in primis copiose ac benigne
tractauit; adnitente præsertim Ioanne
Vega Hispano (qui regnum illud pro-
Cæsare administrabat) præstanti non
minus religione, quàm prudentia vi-
ro; cuius, etiam antea, dum Romæ le-
gatus Cæsaris ageret, plurima & maxi-
ma in Ignatiū & socios egregiæ cuius-
dam beneuolentiæ documenta consti-
terant. Itaque tam late iam fusa Socie-
tate, non modo collegijs domibúsve
rectores præficere, vt antea, sed etiam
Prouinciales præpositos quos appel-
lant, cum ampla potestate in singulas
nationes describere coactus Ignatius
est. Ac primū Lusitaniæ præposuit Si-
mo.

mōnem Rodericum, deinde Hispaniæ
Antonium Araozium Cantabrum, Italiae
Iacobum Lainem, Indiae Franciscum Xa-
uerium, Germaniæ Petrum Canisium,
Galliae Paschasium Broctium, aliisque
deinceps alios. Nam vrbanam provin-
ciam, nisi si quando grauiori valetudi-
ne premeretur, ad extremum vsq; ipse
administruit. Interea de Societatis v-
niuersae progressu mire sollicitus, à sin-
gulis Prouincialibus per litteras pen-
sum exigere; vnicuique mandare dili-
gentissime, quæ è re communi essent;
Romæ vero, præter domesticæ disci-
plinæ curam, de qua dictum est, cæte-
rasque functiones, multa & graua quæ
ad incrementum ac defensionem Ca-
tholicæ fidei pertinerent, partim cum
summo Pontifice, Cardinalibus, lega-
tisque Principum coram, partim etiã
cum ipsis Regibus atq; Principibus per
epistolas & interpretes agere. Acce-
debat ad hæc, sollicitudo ingens, atque
indefessus labor in subleuandis paupe-
rum difficultatibus; orbium orba-
rumque educatione, ac pudicitia pro-
curanda tuendaque, & perditis mulier-
culis

culis à turpi quæstu ad frugem & continentiam traducendis.

Varia in Ignatium tempestates excitantur.
Cap. XVI.

QVibus ille rebus dum Christi causam agit intrepide, multorum vitæ fit, odia simultatesque contraxit. In ijs aulicus quidam (cuius nomini parititur) eo tempore potens & graciosus, cum abductam à se mulierculam, quã misere deperibat, & in male nuptarũ, vt appellant, cœnobio collocatam ferre non posset; seuiore in dies concepta rabie, quam libido & amor incēdebat, ita demum exarsit, vt pœne furere videretur. Ac primum, facta manu, fenestras cœnobij lapidibus petere, custodes infestare, minari: deinde in Ignatium auctorem, & socios, in circulis cœtibisque omnia maledicta conferre, quin etiam ex occurso probris & contumelijs eosdem incessere; denique ad eos funditus euertēdos, improbißimas in ipsorum vitam calumnias dissipare; quæ domos primum nobilium circumlatæ, celebratæque sermonibus (quos partim

partim prona in deteri⁹ persuasio, partim v^asani illius artificium dolorque excitabat) ad Cardinales etiam, atque adeo ad ipsum Pontificem peruenerunt. Igitur vulgus, vt est pluma & folio leuius, quos nuper summa cum approbatione suspexerat, eosdem repente contemnere, & acerbiorē in dies odio execrari, & singulorum caput dira imprecatione defigere; prorsus vt iam non modo cum proximis agere, sed ne pedem quidē ianua tuto efferre possent. Principes vero, licet magna ex parte fictas criminationes putarent, tamen rati subesse profecto nescio quid, quod tantæ inuidiæ flammam foueret; vel immutata, vel certè labefactata in Ignatium voluntate videbantur. At Ignatius, quamuis à sua suorumque consuetudine multos abduci non sine rei Christianæ iactura cerneret; tamen ratus mitigari hominis ferociam posse, primo rem dissimulare, atque adeo officijs cum improbitate certare: deinde vbi malum serpere quotidie latius, & ipsa patientia corroborari audaciam sensit; non tam priuato dolore, quàm

P rei

rei publicæ detrimento permotus, ad
 Summum Pontificem adiit, ab eoque
 suppliciter impetrauit, vt criminum,
 quæ sibi suisque denuo obijcerentur,
 acre iudicium exerceretur ab Archin-
 to Vicario, & Francisco Michaelio Vr-
 bis præfecto. Ij, citatis omnibus ad
 quos criminum vel suspicio vel con-
 scientia pertinebat, ac per diligentem
 inquisitionem calumniatoris fraude
 comperta, Ignatium & socios non mo-
 do absoluerunt lata sententia, sed etiã
 debitis laudibus & honore verborum
 extulerunt, increpito valde aduersario,
 pœnaque proposita non leui, nisi à pe-
 tulantia maledictisque desisteret. nã,
 ne grauius in eum animaduerneretur,
 Ignatio in primis deprecatore perfe-
 ctum est. ita, quod antea semper, tum
 quoque Ignatij sanctitatem illustrauit
 hominum iniuria, & Deo duce, virtus
 ac veritas, dum violatur, effulsit. Iisdẽ
 fere insidijs postmodum appetitus I-
 gnatius est à sacerdote quodam, qui
 cum domum catechumenorum admi-
 nistraret, ferre non poterat in ea regen-
 da familia maiorem à loci præsidibus
 Igna.

Ignatij rationem haberi, quàm sui. Sed miser, Ignatio silente, ac pro eodem orante, breui perfidiæ poenas dedit. atrocibus enim ant eactæ vitæ sceleribus iusto Dei iudicio patefactis, quæ ad eam usq; diem astute suppresserat; sacerdotio spoliatus, & perpetuo carceri additus est.

*Regimen feminarum à Societate depellit
Ignatius. Cap. XVII.*

INterea Elifabetha Rosella Barcinonensis, quæ Ignatij prima litterarum studia fouerat, Societatis IESV coalitæ & confirmatæ, fama commota, Romam ex Hispania contulit sese, partim vt Ignatium lōgo interuallo reuideret; partim etiã, vt vna cum quibusdam alijs pijs feminis ad normam illi atq; præscriptum ageret vitam. Atque Ignatius quidem, sospitem aduentum mulieri de se optime meritæ gratulatus est, & omnia officia detulit, quæ saluo religionis instituto præstare posset curam vero feminarum suscipere sese negavit posse, plurimis grauissimisq; occupationibus impeditum. At illa nihilominus instare; sanctissima veteris

amicitiæ iura testari; postulati equitatè
obtendere: denique vbi magis magis-
que obfirmatum vidit Ignatium, ad
aulicas confugit artes. atque vt erat no-
bili nata loco, per viros principes fac-
ile tenuit, vt Pōtifex Maximus Ignatio
munus idipsum quod recusabat, iniū-
geret. Sed ea res magnum in Societatis
commodum vertit, præter spē, ac no-
stros, non solum in præsens, verum eti-
am in posterum à tam periculosa pro-
uincia liberauit. Etenim Ignatius, Pon-
tificis iussu ea procuratione suscepta,
paucis diebus tantam difficultatem ac
laborem sensit, dum querimonias mu-
lierum audire, superstitiones euellere,
inanibus & curiosis quæstionibus re-
spondere identidem cogitur; vt poenè
plus ei negotij pauca femine, quàm So-
cietas vniuersa facefferet. Itaque licet
Eli sabethæ, pro eius in se promeritis
gratificari admodum cuperet, tamen
reputans apud se, quantum ex huius-
modi tricus detrimenti respublica pa-
teretur, simul etiam cogitans fore, vt
harum exemplo aliæ deinceps religio-
sæ mulieres virginesve idem à Societa-
te

te in posterum expeterent; nequaquã ignarus, quàm periculosa, & suspitionibus plena sit ea consuetudo; priuati officij rationem posthabere cõmuni utilitati, ac totum hoc genus ad ministracionis à Societate prohibere omni ratione constituit. Igitur adhibita (quod in omnib⁹ grauioribus causis faciebat) præparatione diligenti, imploratoque per iteratas preces & hostias cælesti præsidio, ad Pontificem accessit, verbisq; supplicibus demonstrauit, ex onere sibi nuper imposito, quàm exiguo cum fructu, quantum laboris ac molestiæ pertulisset. ea ipsa re monitum quàm aliena sit à Societatis instituto eiusmodi præfectura, petere se & orare, vt nõ ab illis modo, sed ab omnibus in perpetuum feminarum collegijs gubernandis immunem Societatem esse iubeat; non defuturos aliorum ordinum idoneos homines, qui id munus libenter & cum fide obeant: sibi quidem & suis, prouinciam videri minime accommodatam. neque vero equum esse, qui sese ad omnium gentium auxilium, sine vlla regionum aut locorum exceptione

ptione, Christi Vicario mācipauerint, eorum operam & industriam, nō sine graui publicæ rei damno, paucis regendis mulierculis implicari. Quibus rationibus ita permotus est Pontifex, ut supplicanti omnia large ac prolixè concesserit. Itaque Societati ab eiusmodi munere vacatio in perpetuum data, eiusque vacationis auctoritas testata est trinis deinde literis Apostolicis, quæ tempore procedente magno vsui fuisse nostris hominibus, ad eius generis pericula & molestias abigendas.

*Honoribus in Societatem nostram
Ignatius aditum obstruit.*

Cap. XVIII.

ATque ijs difficultatibus perfuncta Societas, prosperum DEI beneficio cursum tenere videbatur, cum noua rursus in eam coorta tempestas est, eo quidem grauior & periculosior, quo in speciem lenior blandiorque. In ijs, qui per Germaniam varijs locis Domini vineam excolabant, Claudius Iaius è primis Patribus vnus,

vnus, virtutem & sanctitatem suam cū
genti vniuersæ, tum Romanorum Re
gi Ferdinando ita probauerat, vt eo
Rex nullum prorsus ad curandas ani
mas, atque ad pastorale munus aptio
rem existimaret. Is pro sua sapientia cū
præclare intelligeret, regni causam cū
causa religionis ita esse coniunctam, vt
quantum de catholica religione de
traheretur, tantum de obsequio multi
tudinis, & de imperij maiestate dece
deret; contra sauientem eo maximè
tempore Lutherianam pestem, velut
vnicum remedium, quàm optimos a
nimarum pastores & Episcopos omni
diligentia conquirebat. Igitur vita fun
cto per eos dies Tergestinatorum Epif
copo, quæ ciuitas est Istriæ, (cui tum
prouinciæ, quam dixi lues, propter vi
cinitatem Germaniæ imminebat) cir
cumspectis diligenter omnibus & per
sonis & rebus, denique ecclesiam illā
Claudio Iaio perspectæ sibi virtutis &
doctrinæ viro tradere ac demandare
constituit. Sane, vt vulgo expetuntur
huiusmodi sacerdotia, minime timen
dum videbatur esse, ne delatum vltro

P 4 præfer-

præsertim honorem Claudius repu-
 diaret. Si quidem Tergeſtina cathedra
 cum in primis eius regionis ampla &
 honorifica eſt, tum vero (quod potiſſi-
 mum hodie quæri ſolet) vectigalibus
 haud ſane contemnendis inſtructa. Ve-
 rum tamen Rex, ne quid inſcio Clau-
 dio cū Pontifice Maximo ea de re trã-
 igeret; primum omnium litteras ad ip-
 ſum Claudium dat, Venetijs tum for-
 tẽ rei Chriſtianæ cauſa commorãtem,
 ac nihil cogitantem minus: quarum e-
 rat ſententia, Tergeſtinum gregem or-
 bum ſpirituali cuſtode, circumquaq;
 frementibus lupis, in maximo verſari
 discrimine; dignam eſſe vigiliam cari-
 tate Iaij, ſtudioq; hominum ſeruan-
 dorum; petere ſe, vt ſi à Pontifice Maxi-
 mo id ei muneris onerisve imponatur
 ne recuſet ſubire; & populo vtilem, &
 ſibi gratam operam vehementer fore.
 Percuſus inopinata re Iaius, primo co-
 horruit: non quo deteſtandum quid
 ſit oblatum putaret, ſed quòd Epifco-
 pus, qua curam gerit animarum, diui-
 nam pœnẽ virtutem, & omnibus nu-
 meris abſolutam poſtulet ſapientiam:

qua

qua gradus honoris est (& quidem ad continendam in officio multitudinē ferme cum splendore opibusque coniunctus) à spiritu humilitatis ac paupertatis, quem profiteretur Societas I E S V, vehementer abhorreat. deinde, vt sese ex pauore collegit, fusus in preces lacrymasque, etiam atque etiam obtestatus est Deum, vt ab se tantum discrimen auerteret; neu se primum quasi ianitore speciosos titulos honorēve in Societatem ad id tempus intactam inuehi sineret. tum rescripsit ad Regē, multis rationibus ei suadens, vt tam honorifico iudicio decoraret alium digniorem; longe imparem suam imbecillitatem esse oneri; ac demum ita cōclusit epistolam, vt omissis ambagib⁹, quod petebatur, præcise negaret. Quæ res iam satis incensum studium Regis, multo vehementius inflāmauit, quòd ita statueret, tantam in summa virtute & eruditione modestiam, nequaquam in priuatæ vitæ quasi tenebris delitescere, sed in editissimo fastigio, vt luceret omnibus, collocari oportere. Ergo cū ex litteris Claudij diffideret, vllis aut

P s pre-

precibus aut promissis flecti eius animum posse; per Pontificem ipsum, inconsulto vltra Claudio, rem conficere statuit. Ad eum igitur quàm accuratissime scripsit, quãto in periculo Tergestina ciuitas versaretur Episcopo destituta: se quidem pro sua parte diligenter circumspexisse, quem nominaret aptum ei mûneri: nec vllum inuenisse aptiorem Claudio Iaio, Societatis IESV presbytero, cuius innocentiam doctrinamq; exquisitam plurimis rebus esset expertus; sed frustra per litteras tâstasse eius animum, in studio Christiane humilitatis ita defixum, & ab honorû insignibus admittendis vsque adeo alienû, vt nisi pro potestate cogatur, nulla sit spes laborantis illius ecclesię tam opportuno præsidio subleuandæ. proinde suppliciter se etiam atque etiam orare & obsecrare, vt Claudium pro imperio iubeat, delata sibi gubernacula munusq; sine tergiuersatione recipere, quoniam vt quisque de se ipse minime alta sentiat, ac proinde studiose lateat, ita ecclesiasticis functionibus & ipso episcopatu dignissimus sit.

Hæc

Hæc igitur, & alia id genus multa, ad Pontificem & simul Didaco Lasso mandat oratori suo, vt id ipsum & cū Pontifice, & cum quibus opus fuerit, quàm diligentissime curet, prorsusq; conficiat. Eius rei fama cum per aulicos quosdam ad Ignatium peruenisset; primo haud ita sane commotus est. nam & Claudij constantiæ, & Pontificis æquitati ac sapientiæ confidebat; & eiusmodi petitiones iam ante Societas, Deo adiutore, non semel eluserat. Verumtamen vt quid esset rei clarius cerneret; cōtinuo Bernardinū Maffeiū (qui tum erat Pontifici ab epistolis, ac postea in Cardinalium numerum cooptatus est) vltro conuenit, ac tota de re familiariter pro amicitia sciscitatur. Ille haud sanè grauate ipsam epistolam Regis ostendit, ad Pontificem summis cum Claudij laudibus & vehementi contentione perscriptam. qua lecta confestim Ignatius eadem de causa ad Regis oratorem Didacum Lassum adit; qui litteras item ad se proprie datas demonstrat, & quidem magna ex parte ipsius Regis chirogra

rogra

rographo, etiam atque etiam postulantis mandantisque, det operam, ut Episcopatus ab se in Claudium collati primo quoque tempore auctor fiat Pontifex Max. eiusque auctoritatis diploma rite confectum ad se transmittat. His cognitis, Ignatius ubi tam iniquo locum vidit esse, pertimuit; sed ita, ut nequaquam animo caderet. ac licet se talibus aduersariis longe imparem sciret esse, tamen fiducia numinis omni ope sibi contra nitendum existimauit. atque in praesentia Didaco suadere conatur, ut ab actione rationi Societatis tam aliena desistat ipse, & simul ab ea mente Regem aliquo pacto deducat. quibus verbis cum nihil proficeret, quin potius ab homine rideretur, domum regressus, quam intentissimas preces & sacrificia de more suis indixit: deinde nocte opportunitatem, facilemque aditum, Pontifici demonstrauit, quanto res eadem damno esset futura & Societati nostrae priuatim, & Ecclesiae vniuersae communiter. non quo dignitatis gradus ac tituli ipsi per se mali atque improbandi sint, quippe ad Ecclesiam regendam & ordi-

oro
di
rec
nib
hu
de
bus
con
& c
nis
tati
Soc
vti
ri, c
po
(vt
plu
cess
diu
ad f
dis
pri
affu
spe
off
pra
bio

ordi

ordinū discrimina retinenda inducti
diuinitus : sed quòd & perfectos viros
requirāt, quales pauci admodum om-
nibus sæculis exstiterint, & insuper ab
huius minimæ Societatis instituto val-
de alieni esse videantur. Etenim qui-
bus artibus, quòve spiritu excitata &
conflata sit, eodem profecto alendam
& conseruandam esse: non amplitudi-
nis & splendoris nimirum, sed humili-
tatis & parcimoniæ. Quòd si aditus in
Societatem honoribus pateat, multū
vtique de vera caritate imminutum i-
ri, quæ nihil omnino habet in vita pro-
positum, nisi vnius gloriam Dei. nam
(vt sunt hominum ingenia) & com-
plures fortasse ad hanc religionem ac-
cessuros opum cupiditate magis, quàm
diuini obsequij studio : & qui nuper
adscripti sint, magnitudine laboris, &
disciplinæ asperitate defatigatos, vt
primum præsentis præmij commodū
affulserit, murato repente cursu, nouæ
spei velificaturos. atque vt maxime in
officio cuncti persistant ; tamen nisi
præsentis iacturæ eatur obuiam, sine du-
bio Societati exitialem (quod Deus a-
uer-

uerteret) exitum imminere. Id adeo
 vel inde facile perspicui posse, quod pau-
 cis illis annis, quattuor viris ex ea fami-
 lia praecipuis totidem Episcopatus de-
 lati sint, quos nisi fortiter ab sese Patrum
 virtus & constantia reiecisset, videlicet
 alio deinceps atque alio dilabente, bre-
 uis miseram Societatem ipsis luminibus
 carituram fuisse. Atque haec quod pri-
 uatim ad conseruationem ipsius religi-
 onis attineat. Iam si communem spe-
 ctemus vtilitatem, nemini dubium es-
 se, quantum ex ea re detrimenti respu-
 blica perceptura sit. nihil enim omni-
 bus aetatibus aequae deplorandum fuisse,
 atque in tanta messis copia tantam
 operarum inopiam: atque ex ea ipsa
 paucitate, qui vnicuiquam agro addi-
 cti affixique sint, longè minus utique
 proficere, quam qui Apostolico ritu
 soluti ac liberi, omnes ecclesias perua-
 gentur, ad eamque potissimum reipu-
 blicae Christianae partem subleuanda
 accurrant, quam maxime laborare co-
 gnouerint. Praeterea, ad faciendam popu-
 lis fidem, & animos permouendos, ni-
 hil esse efficacius vitae ac morum exem-
 plo.

plo. itaq; adhuc Societatem (absit ver-
 bo inuidia) Ecclesiæ non mediocriter
 profuisse, propterea quòd minime ab
 eius dictis facta dissenserint. nunc autē,
 si ad id fastigiū extollantur Patres, quo
 modo fieri posse, vt apud multitudinē
 insciam arcanorū, ambitionis ac leui-
 tatis crimen effugiant? qua porro fron-
 te, quo vultu, repente aucti ac decora-
 ti ipsi honorum insignibus, de imitati-
 one Christi, de fugienda gloria, de vo-
 luntario sui contemptu ac submissio-
 ne verba facturi sint? Hisce, alijsque de
 causis Pontificē Maximum etiam atq;
 etiam obtestari atque obsecrare, vt quā
 Societatem primus auctoritate & beni-
 gnitate sua confirmauerit, ornauerit,
 auxerit, eandem ab omni suspicione
 incommoda velit esse liberam, suaq;
 in eam beneficia tā periculoso præser-
 tim tempore tueatur. Audiit Ignatiū
 Pontifex perbenigne, vt solebat, sic ta-
 men, vt integritatem hominis admira-
 retur potius, quàm consilium approba-
 ret. Itaq; collaudata initio ipsius fide
 ac probitate, sensim flexit orationē, &
 cōtra sententiam Ignatij cū alia multa
 differuit

differuit, tum vero ex veteri oraculo:
Cor, inquit, regis in manu Domini:
quasi diceret, in Claudio eligendo tan-
tam Ferdinandi Regis contentionem
planè diuinitus extitisse; ac proinde cla-
riorem esse numinis voluntatem, quã
vt obsisti vltra oporteret. Quæ cum I-
gnatius grauius ac dolenter accipere
videretur; Pontifex, qua erat lenitate,
ne Dei famulum tristem ac mœrētē
ab se dimitteret, ad extremum iubet
illum super ea re amplius consultare,
p̄cesq̄ue ad Dominum fundere; se
quoque idem esse facturum. Interea
Didacus orator negotium vrgebat a-
cerrime. iamq̄ue instabat dies, quo die
in Senatu de Tergestina ecclesia referē-
dum erat. qua re Ignatius cognita, con-
festim Cardinalium poenè omnium
domos, quarum erant multæ, longis
interuallis inter se disiunctæ, ingenti
diurno & nocturno labore circumiit,
singulis eadem illa fere proponēs, quæ
paulò ante Pontifici Maximo. Sed vi-
delicet eorum mentes iam antè occu-
pauerat orator. Itaque mire obfirma-
tos offendit in Claudij electione ap-
pro-

probanda; partim quòd tanti Regis voluntati fauerent; partim etiã quòd vigilantes & custodes Claudij maxime similes, tam formidoloso tempore, in Ecclesiæ propugnaculis atq; speculis ipsimet collocandos putarent. Hac quoq; spe deiectus Ignatius, vnum reliquum videbat esse remedium, si Ferdinandũ ipsum Regem à suscepto consilio per litteras auocaret, quem pro ipsius pietate virtuteq; ita in se suosque animatũ nouerat, vt minime dubitaret, quin cognita re salutem Societatis, Tergestini norũ rationibus antelaturus esset. Sed ne illa quidem ratio habebat exitum: quippè insequenti luce de Tergestina cathedra Senatus erat futurus. Ignatius igitur exclusus angustijs temporis, numquam intermissis ad Deum precibus, quasi ad extremum in rebus humanis per fugium, sese contulit ad Margaritam Austriacam Cæsaris filiam, de qua supra dictum est, feminam per id maxime tempus gratia & opibus florētissimam. Hanc pro spirituali necessitudine (erat enim illi à confessionibus) edoctam quanto in periculo Societas

Q

cietas esset, infimis precibus obsecrat, uti Societatis causam in se recipiat; & imminentem relationem auctoritate sua interposita tamdiu differat, quoad Regem ipse per epistolam alloquatur, & ab eo responsum accipiat. Fecit illa quod rogabatur, & illico datis ad Pontificem codicillis, optatam dilationem impetrauit. ea demum res aliquid laxamenti dedit Ignatio. etenim spatium nactus, ad Regem scripsi litteras, deprecationis & querimoniarum plenas; illum etiam atque etiam per Christum obsecrans, ne Societatem nuper ad gloriam Dei tanto labore constatam, sine causa perditum iret: non ita de ipsius maiestate, regnisque & se & socios esse meritos, ut ab eo nulla eorum existimationis, famæ, salutis denique ratio habenda esset. non de fore idoneos viros, qui rem Tergestinam capessant, si neret modo sui ordinis homines qua coepissent paupertatis & humilitatis via, ad Christi gloriam, & salutem animorum sine offensione pergere. id si (ut sperabat) permitteret, sese & socios immortalis beneficio Re-

gi obstrictos fore, precesque pro ipsius
maiestate saluteque numquam inter-
missuros. Hisce aliisque id genus in-
censis officij religione rationibus pre-
cibusque minime restitit Rex: & quā-
quam inuitus, tamen suis rationibus a-
micorum vtilitati posthabitis, quod
vix fieri videbatur posse, per epistolam
iussit oratorem suum ab instituta, vel
potius poene confecta actione desiste-
re. Quæ res vulgata, & Pontificem Ma-
ximum facile in Ignatij sententiam ad-
duxit; & Ignatium ipsum ac socios af-
fecit ingenti lætitia. Itaque & in poste-
rum supplicationes decretæ, & in præ-
sentia solemnis hymnus in gratiarum
actionem publice persolutus est. Ac
pari deinde constantia sese Ignatius i-
dem opposuit, cum nostris hominibus
pinguia sacerdotia, quibusdam vero
Cardinalatus etiam deferretur, ac no-
minatim Francisco Borgia Hispano
dynastæ, qui amplissimis in eo regno
perfunctus honoribus, diuino in-
stinctu post vxoris obitum rebus mor-
talibus valere iussis, & sponte deposi-
to Gandiensi Ducatu, magna hominū

Q 2 ad-

admiratione Societati se addixerat. Quamquā in Aethiopica legatione, q̄ postmodum Lusitaniæ Regis rogatu a summo Pontifice nostris iniuncta est, cum ad eā functionem Ecclesiasticę dignitatis insignia, & honorū tituli necessario quærentur, imperāti pro potestate Vicario Dei, resisti non potuit, præsertim cū periti rerū æstimatores argute conijcerent, nouā hanc manū non ad opes & copias, verum ad labores & aperta vitæ pericula destinari. Neque eos fefellit opinio. si quidem ex ijs qui in illam expeditionē abiere, aliqui multis incommodis agitati ex itinere mortui sunt: Andreas vero Ouiedus Aethiopię Patriarcha, qui talem titulū reiicere ab sese omni ope cōtenderat, in ea loca summo labore delatus, inter Aethiopica bella captus à Turcis, ac mire vexatus, Lusitanorum deniq; benignitate redemptus est. idemque deinde, vt exiguas in ijs regionibus catholicorum reliquias tueretur, in summa rerum omniū egestate, paratis bobus agro suis ipse manibus colendo tolerabat vitam.

Con-

*Confirmatur à Iulio III. Societas.**Cap. XIX.*

POST hæc, Paulus III. Pontifex Maximus, senio curisq̄ue confectus, è vita migravit, comitiaq̄ue nouo creādo Pontifici, in magna studiorum ac voluntatum varietate in aliquot menses extracta sunt. Quo ipso tempore cū Vrbs, vt in diuturno interregno, anno næ difficultate vehementissime laboraret, nostrisq̄ue numero in dies auctis, extrema fames adesse videretur; Ignatius cum aliorum, tum præcipue sacri Collegij Cardinalium eximiam in se suosq̄ue benignitatem expertus est. quippè in summis occupationibus Patres augustos pia nostrorum hominum recordatio subiit: communiq̄ue consilio ad eorū inopiam subleuandā non leuis pecuniæ summa ex ipso Cōclauis transmissa est: enixè in primis fauente atque adiuuante Rodulpho Pio Carpenfi, quem Ignatius iam ante sibi socijsq̄; patronum ac protectorem, vt appellant, è summi Pontificis auctoritate delegerat. Ac rebus diu multum-

Q 3

que

que agitatis, Pontifex denique declaratur Iulius, eo nomine tertius, qui quod in Synodo Tridentina Legatus, Fabrum, Lainem, & Salmeronem Theologos Apostolicos familiariter nouerat, multaque tum ex ijs, tum ex alijs de Societatis instituto didicerat, Ignatio supplicanti multa in Societatis incrementum ac rem, admodum liberaliter tribuit. nec enim solum prioris Pontificis de ordine nostro iudicia & acla, firma rataque voluit esse; verum etiam eundem ordinem nouis insuper ipse testimonijs atque decretis ornauit. Cuius rei publica diplomata exstant verbis amplissimis.

Magistratu sese abdicare conatur Ignatius. Cap. XX.

Hisce rebus ita peractis, cum satis in praesentia communi rei consultum esse videretur; Ignatius quae erat humilitate, vigiliam suam alteri tradere, seque Generalatu omnino abdicare constituit. Igitur Patribus quotquot communis rei commodo poterit Romam euocatis; cum in consilium con-

conuenissent; ne, vt olim, sibi forte coram dicenti reclamaretur, per epistolā disertis verbis exposuit, se, qui vitia nosset sua, & initio inuitam, atque ad eo coactum, Societatis gubernacula recepisse; & nunc grauiore etiam valetudine, ætateque, multo minus idoneum esse tāto muneri. proinde per Christi Domini sanguinem petere atque obtestari sese, vt sine vlllo sui respectu, cōmuni utilitati prospiciant, & quāpri mum sibi sufficiant virum & animo & corpore firmiorem. *Id quo liberius faciat, inquit, Ego in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, vnius Dei ac creatoris mei, depono Generalatum simpliciter & absolute, meque ab dico hoc munere, priusque; & omnibus anima mea viribus obsecro tum professos omnes, tum si quos professi adhibere ad hanc deliberationem volent, vt huic meo tam iusto desiderio faueant, piamque oblationem libenter admittant.* Hac epistola recitata, magnus animorum motus est factus, cum partim viri modestiam ac submissiōnē satis admirari non possent, partim etiam pro se quisque metueret, ne quis

Q 4   alius

alius fortassis Ignatij voluntati assentiretur. Verum vt ad suffragia ventum est, idem planè consensus omnium in eo retinendo exstitit, qui olim fuerat in eligendo: & enixè petenti, præcise negatum. Denique per internuntium iussus Ignatius alia omnia cogitare. et enim se quidlibet potius, quàm alium gubernatorem ipso viuente passuros. Atque hæc communiter, dimisso de inde cœtu, priuatim singuli cum eodè exostulare, quòd ab incoeptis desistere, quòd vixdum constitutam Societatem, omniq̃ custodia egentem, quasi durus pater teneram adhuc filiã deferere conaretur. Pergeret porro, & publicam rem ordinaret, legesq̃ perscriberet, Deum, cuius manus alligata non sit, in posterum quoq̃, sicut antea, pijs ipsius conatibus adfuturum. itaq̃ Ignatius, quamquam inuitus, & religiosæ quietis, vitæq̃ priuatæ auidissimus, tamen nè minus dicto audiens videretur esse, patrum auctoritati ac precibus deniq̃; cessit, seq̃; ad institutum opus legum scribendarum quàm diligentissime retulit. Ac primum, vnus Dei
glo-

gloria, saluteq; animorum sibi propo-
fita, societatem vniuersam, quo facili-
us administratio tota constaret, certas
diuisit in classes: prouiditq; quantum
ingenio & cogitatione assequi valuit,
cum vt cæteris vitijs, tum vero vt am-
bitioni & auaritiæ, quæ duæ pernicio-
sissimæ sunt mortalium pestes, omni-
no obstrueretur aditus: veræq; humili-
tati & paupertati, quàm maximus &
maxime diuturnus honos ab omnibus
haberetur. Ad hæc, rationem Præposi-
ti Generalis creandi, nec non priuatam
ac publicam disciplinam, quæque alia
coetibus hominum regendis vsui solēt
esse, præscripsit. Nec modo maiora, sed
minora quoq; ministeria curationes-
ve, certis legibus ac præceptis quàm æ-
curatissime persecutus est. Has deinde
leges, quamquã longo tempore, sum-
mâq; cura elaboratas & conditas, non
tamen continuo pertulit, sed per ido-
neos homines tota Societate promul-
gandas curauit, vt vsu ipso, & magistra-
rerum experientia probaretur, satis ne
ad Societatis propositum, atq; ad Apo-
stolicam instituti formulam conueni-

Q s   rene

rent, neq; antè ratas fixasq; voluit esse, quam in proximo conuentu Patrum tota re agitata & planè perspecta, legitimè sancirētur. iisdemq; Patribus deinceps addendi, moderandi, immutandi, ac demendi, prout expedire videretur in Domino, plenum ius ac liberam potestatem reliquit.

Societati in Hispania valde laboranti succurrit. Cap. XXI.

PER idem tempus Societas, videlicet ne latiore successu intumesceret, vel ad otium ignauiamq; delaberetur, varijs in Europæ regionibus diuino permisso vehementer exercebatur, idq; partim ab inuidis & obtrectatoribus, partim etiam ab ijs, qui temporibus ita periculosis tam insolitam concionum frequentiam, tam assiduam Sacramentorum administrationem, & reliqua instituti nostri munera, genusq; doctrinæ suspectum haberent. Quo in numero in alijs prouincijs alij, sed in Hispania vel acerrimus nostrorū infectator exstitit Ioannes Siliceus Archiepiscopus Toletanus. Is cum à

cæteris Societatis nostrę ministerijs val
dè abhorreret, tum Exercitiorum spi-
ritualiũ, quibus nostri eo tempore vel
maximè in erudiendis hominibus vte-
bãtur, nomen ipsum pati non poterat.
Compluti vero, in sua diœcesi, piorũ
ciuium liberalitate Collegium Soci-
etatis Iesu repente excitatum, quo a-
cademia illa pœnè tota conflueret, i-
ta agrè ferebat, vt de nostris è sua diti-
one pellendis, toto animo dies noctes-
que cogitaret. Sed cum in ipsos palàm
impetũ facere vereretur, partim specta-
ta vitæ innocentia, partim etiam viro-
rum principum gratia, & summi (quod
caput est) Pontificis auctõritate subni-
xos; iracundiæ suæ fulmina in popula-
res suos, familiares nostros, apertè con-
torquet. Ac primum, quòd è suo clero
complures nostra disciplina ac medita-
tionibus imbutos esse cognouerat, e-
dicto minaci, iuris in Ecclesia Toleta-
na dicundi potestate priuat sacerdotes
eos, qui è nostra formula spiritualibus
exercitationibus operam dedissent:
deinde, præsentis anathematis pœna
proposita, vetat in academia Com-
plu-

plutensi omninò quenquam à nostris
hominibus Ecclesiæ sacramenta susci-
pere. Quæ res, vtpote insigni infamia,
varios illico rumores hominū Hispa-
nia pœnè tota commouit: cum alij no-
strorum acta, mores, instituta defende-
rent: alij contrà, non sine graui aliqua
certaq; ratione tantum Antistitem ita
de Societate statuisse disputarent. No-
stri, quamuis Dei clementia, & consci-
entiæ testimonio freti, re tamen tam
atroci, tamq; inopinata perculsi, ange-
bantur animo; neque tam ignominia
sua, quàm Ecclesiæ damno permoue-
bantur, quod ex tanta hominum alie-
natione, tantisq; calumnijs imminere
necessariò videbatur. Itaq; cum obse-
rationibus & sacrificijs, & voluntaria
corporum castigatione cœleste numè
de more propitiassent; per communes
amicos Archiepiscopū docent, nihil
ab se vel contra Ecclesiæ rem, vel con-
tra ipsius Archiepiscopi dignitatem ef-
se commissum, cur in rebus diuinis oc-
cupati, & nihil nisi Dei gloriam, & pro-
ximorum salutem ex Apostolica au-
toritate quærentes, tantis iniurijs affi-
ci,

ci, præsertim indicta causa, debuerint. Si quid secus ab inimicis ad eum delatum sit, se ad purganda crimina, atque ad omnem satisfactionem in Domino paratos esse: tantum ab eo suppliciter petere, vti conceptam iram, ad causam vsq; cognitam, pro sua sapiëntia ac pietate sustineat. Cum ille nihil idcirco de acerbitate remitteret, satisq; appareret, nostri nominis odium altius in eius animo insedisse, quàm vt euelli, aut mitigari vlla ratione posset; Ignatij voluntatem atque consilium per litteras quàmprimum exquirunt. Ille, circumspectis rebus omnibus, Deumq; per se, suosq; enixè precatus, vt ea res ad ipsius gloriam, salutemq; animarum, bene ac feliciter eueniret; sine vlla dubitatione, si Archiepiscopus in incœpto persistat, iubet nostros ad cõsiliium Regium prouocare; litteras Apostolicas proferre; Societatis causam, cum Christi causa coniunctam æquè moderatè ac fortiter agere. ipse interea ad Pontificem adit supplex; Archiepiscopi factum exponit, summi tribunalis opem & auctoritatem implorat,
fint

sine vlla tamen grauiore querimonia
vel exaggeratione verborum. Ac no-
stri quoque in Hispania ex Ignatij pra-
cepto rem ad consilium deferunt: Pö-
tificia diplomata, & iura Societatis le-
gitima ostendunt, obseptum sibi adi-
tum ad proximos adiuuandos expo-
lant. Quæ cum nulla ipsorum culpa ab
Archiepiscopo acta esse cõstaret; eum
denique exitum habuit res, vt & Re-
gij consilij decreto, & acri Pontifi-
cis obiurgatione, Archiepiscopus edi-
cta sua reuocare, nostrosq; omni mo-
lestia atque ignominia liberare co-
actus sit. Quæ res lætitiã bonis om-
nibus attulit eo maiorem, quo ma-
gis ad eum diem de nostra exillimatio-
ne ac fama solliciti fuerant. Atq; haud
ita multò post, Archiepiscopo vita
functo, nostri à Toletana ciuitate be-
nignè inuitati, & in ijs ipsis ædibus pu-
blicè collocati sunt, quas idem Archi-
episcopus paulò antè clericis quibus-
dam ædificauerat. vt ab ijs qui diuinam
providentiam ex rerum humanarum
euentis obseruant, non sine causa ani-
maduersum fuerit, omnes tanti Præs-
lis

lis in Societatem impetus & conatus eo deniq; recidisse, vt cum maximè nostros, opinionis errore deceptus, ex vniuersa Hispania pulsos cuperet, tunc ipsum in sua Toletana metropoli domum illis exstrueret, ornaretq;. Eiusmodi fuit igitur Hispaniësis illius procellæ transitus. Ac pari felicitate in alijs quoque prouincijs coortæ in nos tempestates, Ignatij lenitate, prudentia que sedatæ sunt: ac Dei beneficio vbiq; fere Societas maiora in dies incrementa capiebat.

De Iulij III. obitu, & de Marcelli II. in Ignatium nostros q. beneuolentia.

Cap. XXII.

I Nter hæc Iulius anno Pontificatus quinto demoritur: cui Marcellus Ceruinus Politianus ingēti bonorum omnium gaudio suffectus est. quidquid enim erat spei de publicis rebus, id pœnè totum eius Pōtificatus annis vulgo desponderant. Ad hunc Ignatius pro veteri familiaritate cū adorandi & gratulandi causa venisset, arctè amplexus hominē Pōtifex, & suauissimè exoscu-
la-

latus, multa cum eo inambulans de fidei Christianae propagatione, deq; restituenda Ecclesiastica disciplina serio contulit: atq; ob id ipsum nonnullos ab eo petijt viros, quos haberet apud se consilij causa. Caeterum in primis dilexit Iacobum Lainem, & Martinum Olaium, quorum videlicet vtriusq; virtutem ac sapientiam optimè nouerat. nam de Francisco Xauerio, cuius fama, rebusq; gestis valdè permouebatur, iam ante exorauerat, vt illum omninò Romā ex India reuocaret: quòd tanti viri videndi, ruendiq; in eius amplexum miro quodam desiderio teneretur, quinetiam nostros quotquot ea tempestate Romae versabantur, ad se in palatium adduci iusserat: quòd haec copiolas recensere, & singulos corā quasi bonus imperator milites vellet inspicere. deniq; multis de nostra Societate verbis vltro citroq; habitis: Tubellatores (inquit Pontifex) confice; nos vtemur. Cùm ab eo congressu, alijsq; deinde colloquijs latus admodum discessisset Ignatius, & optima spe Societatem impleffet, breui ca latitia

tia cunctis euauit. si quidem Marcel-
 lus altero & vicesimo die quàm Ponti-
 fex declaratus fuerat, febris extinctus;
 ingēti omnium luctu Christianam rē-
 publicam orbam ac debilitatam reli-
 quit.

Ignatij obitus. Cap. XXIII.

SVcessit Marcello Paulus eo no-
 mine quartus, qui, cum propter nō
 nullas interpositas offensiones acerri-
 mus nostri ordinis inimicus fore puta-
 retur, hominum opinionem longe fe-
 fellit. Nam & in Ignatium ipsum, cun-
 ctis admirantibus, perhonorificum se-
 se præbuit; & Societatem multis rebus
 decorauit, auxitq; : & nostrorum ho-
 minum opera maximis in rebus Ecclē-
 siæ plurimum vsus est: & de fundando
 collegio seu academia, quam in Vrbe
 Ignatius magno reipublicę Christianę
 bono instituerat, serio cogitauit. Hunc
 Pontificem inter & Philippum Catho-
 licum Regem exorto graui & pericu-
 loso bello, quod breui deinde compo-
 situm est; cuncta misceri, compleri ar-
 matis Vrbs; tympanorum, ac tormen-

R torum

torum horrifico ftrepitu omnia perfo-
nare, pacis artibus parum admodum
loci eſſe. Quocirca Ignatius pertæſus
temporum, & Societatis rebus vtcum-
que compositis, contemplandi ſtudio
ſeceſſit in villam, quam non longè ab
æde ſanctæ Balbinæ, ad Thermas An-
tonianas, in uſum præcipuè Romani
Collegij, amicorum benignitate nu-
per exſtruxerat. Ibi, vel tectorio noui
operis male acceptus, vel vrgente iam
ſenio, letalem in febrem incidit; ſic, vt
cum eius intima vrerentur præcordia,
nullus in facie pallor, nulla in toto cor-
pore ſigna mortis exiſterent: tantum
inſolita quædam laſtitudo in mem-
bris ac motu apparebat. Itaq; domum
relatus, in lectulo collocatur. accerſiti
confeſtim medici, bono animo iubêt
noſtros eſſe. At ille cum ſibi vltimum
diem inſtare ſentiret, mirantibus cæte-
ris, miſit qui à ſummo Pontifice ſibi
decedenti ſalutarem expiationem &
indulgentiam ritu catholico precare-
tur. deinde cum ad multam noctem
de more vigilafſet, quinetiam nonnul-
la cū domesticis in rem Collegij tranſ-
egit.

egisset, sopori se dedit: itemq; qui ad-
 rāt, cubitū discessere, nihil admodum
 periculi suspicantes. at ecce manè po-
 stridiè duo è fratribus, eius vitæ quoti-
 dianæ administri, cubiculum visendi
 Patris causa introeunt, ad lectulū sen-
 sū accedunt, ac præter omniū opinio-
 nem vitali spiritu poenè defectum of-
 fendunt. Accurritur illicò ad socios: a-
 lij ad medicum aduolant: alij interea
 ad refocillandas vires (vt assolet) iuscu-
 lum porrigunt: quibus ille cum nihil
 iam opus esse dixisset, Iesum intermor-
 tuis vocibus identidem appellās, placi-
 dissimè efflauit animā hora post Solis
 ortum prima, feria sexta, pridie Calēd.
 Augusti, anno post Christū natum M.
 D. LVI. Qui verò ad Pontificē pridie
 sub vesperā fuerat destinatus, quòd ni-
 hil tale metueret, re in proximam lucē
 dilata, cum quòd volebat, statim impe-
 trasset libente Pontifice, & verbis ami-
 cissimis Ignatiū prosequente, grauitè
 deinde semet incusans, tempori nō oc-
 currit. Defuncti corpus tū inspiciendi,
 tū exenterādi causa dissectum, summā
 viri abstinentiam & sobrietatē liquidò

comprobauit, siquidem & stomachus venterq; prorsus inanis, & præ siccitate diuturna mire contractus apparuit: & iecur ea ipsa de causa ita obduratum aridumq;, vt pœnè lapidesceret. Sanè Realdus Columbus, egregius ea tempestate sector, qui aperiendo interfuit, in hepatis vena, quæ Porta dicitur, lapides tres sese inuenisse testatur in suo de Anatomia libro. vt pro miraculo non leui habitū sit, vitalibus adeo affectis, ac propemodum exustis, hominē tantū diu viuere potuisse, præsertim hilari semper eodemq; vultu exsequentem Præpositi Generalis officia & munera. Mortuus est autem anno ætatis quinto & sexagesimo, suę conuersionis fermè trigesimo quinto, confirmatæ verò Societatis sextodecimo. quam ille tam exiguo temporis interuallo tam longe lateq; propagatam reliquit; vt iam tum ab ipso constitutæ numerarentur prouinciæ duodecim, & in ijs varia nostrorum domicilia fere centum. Vulgata eius morte, ingens confestim hominum concursus visendi causa domum est factus, atq; hi manus, hi

pe-

pedes certatim exosculari : alij rosaria
 quæ vocantur, applicare corpori, mul-
 ti etiam, pilei, vestiumque, quibus vti
 consueuerat, frustulum aliquod enixè
 rogare: quibus tamen modestiæ gratia
 nihil à nostris est datum. Corpus in eo-
 dem cubiculo vbi exspirauerat, biduo
 fermè seruatum, sabbato sub vesperā
 inclusum arce, post exsequias mira po-
 puli frequentia celebratas, in templo
 nostro ad dextrum latus aræ maximæ
 humatum est, ac statim præsentem o-
 pem ex Ignatij patrocini nostri sen-
 sere. Non enim, vt multi putarant, or-
 ba tali parente Societas mœrori se de-
 dit, aut concidit : quinimmo stetere a-
 nimis Patres, perq; omnes ordines in-
 solita quædam suauitas spiritus, & mē-
 tium vigor ad subeundos Christi cau-
 sa labores, & cœpta strenuè promouē-
 da peruasit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

R iij DE